

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Навчально-науковий медичний інститут

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра соціальної роботи, педагогіки і логопедії

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри соціальної роботи,
педагогіки і логопедії

_____ Н. В. Савінова

“ _____ ” _____ 20 ____ року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти

Бакалавр

(ступінь вищої освіти)

на тему: **СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В
ІЗРАЇЛІ XX- XXI ст.**

Керівник:

к.п.н., доцент

Сургова Світлана Юріївна

(вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Рецензент:

старший викладач

Верба Світлана Миколаївна

(посада, вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Виконав:

студентка IV курсу групи 461

Кіняєва Ірина Олександрівна

(П.І.Б.)

Спеціальності: 231 «Соціальна робота»

(шифр і назва спеціальності)

ОПП:

«Соціальна робота»

Миколаїв – 2025 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ІЗРАЇЛІ	6
1.1. Вплив єврейських традицій благодійності (цедака) на розвиток соціальної роботи в Ізраїлі	6
1.2. Роль єврейських іммігрантів та сіоністських організацій у створенні системи соціального захисту	11
1.3. Характеристика становлення державних та недержавних соціальних служб у перші десятиліття існування Ізраїлю (1940-1970 рр.).	16
Висновки до першого розділу	27
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТОКУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНОМУ ІЗРАЇЛІ	28
2.1. Аналіз державної політики соціального захисту: основні програми та ініціативи.....	28
2.2. Інституціоналізація соціальної роботи: університетські програми, професійні асоціації	34
2.3. Виклики та перспективи розвитку соціальної роботи в Ізраїлі, досвід для України	46
Висновки до другого розділу	52
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55
ДОДАТКИ	60

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку соціальної роботи у світі відбуваються значні процеси, пов'язані зі зміною підходів до надання соціальних послуг, розширенням міждисциплінарної взаємодії та впливом процесів глобалізації. Важливим аспектом цих змін є вивчення історичного досвіду соціальної роботи в різних країнах, зокрема, Ізраїлю.

Ізраїль, заснований у 1948 році, став результатом багаторічного процесу створення національної держави для єврейського народу, що супроводжувався великими соціальними змінами. Важливим аспектом цього періоду було прийняття великих хвиль іммігрантів із різних частин світу, зокрема з арабських країн, Східної Європи та пострадянських держав. Всі ці фактори сприяли необхідності розвитку інститутів соціальної допомоги та підтримки новоприбулих громадян, що стали основою для становлення соціальної роботи як професії.

Проблематика розвитку соціальної роботи в Ізраїлі викликає стійкий науковий інтерес як серед вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Зокрема, дослідження особливості становлення системи соціального захисту, підготовки соціальних працівників та організації соціальних послуг розглядаються в працях Д. Дячок, В. Вільгоші, С. Глазунова, І. Козловського, В. Вільгош, Н. Комарової; історичні аспекти та вплив культурно-релігійних чинників на формування соціальних практик аналізують В. Ханін, Т. І. Бойко, С. М. Коляденко, Г. Фрідман, Р. Моше, Д. Леві, тощо.

Дослідники доводять, що Ізраїль зазнав численних соціальних трансформацій через різноманітність культури, релігії та мови серед його громадян. Соціальна робота в цій країні стала важливим інструментом, інтеграції різних соціальних груп в єдину націю. Професія соціального працівника в цій країні розвивалася разом з розширенням державних і громадських програм соціальної підтримки, а також у відповідь на потреби тих, хто стикався з економічними і психологічними труднощами внаслідок

життя в умовах постійних соціальних і політичних змін. Після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року перед Україною гостро постали виклики не лише збереження державного суверенітету, але й соціального захисту найбільш вразливих груп населення. Серед яких військовослужбовці учасники бойових дій та члени їх сімей, ВПО та ін. Поглиблений аналіз ізраїльського досвіду створення держави соціального добробуту, видається доцільним до реалізації в українському суспільстві, в контексті значних державних інвестицій в соціальну сферу і людський капітал.

Отже, актуальність проблеми зумовила вибір теми дослідження:

«Становлення і розвиток соціальної роботи в Ізраїлі ХХ- ХХІ ст.»

Мета дослідження – проаналізувати процес становлення і розвитку соціальної роботи в Ізраїлі, її особливості, перспективи, досвід для України.

Для досягнення цієї мети були визначені наступні завдання:

- проаналізувати вплив єврейських традицій благодійності на розвиток соціальної роботи в Ізраїлі;
- визначити роль єврейських іммігрантів та сіоністських організацій у створенні системи соціального захисту Ізраїлю;
- охарактеризувати сучасний стан соціальної роботи в Ізраїлі, перспективи розвитку і досвід для України.

Об'єктом дослідження є процес історичного розвитку соціальної роботи в Ізраїлі.

Предметом дослідження є особливості становлення соціальної роботи в Ізраїлі ХХ-ХХІ ст.

Для досягнення мети та виконання завдань дослідження було застосовано **комплекс методів**: теоретичних- вивчення, аналіз і узагальнення історичної наукової літератури, навчальних та методичних видань з досліджуваної проблеми, порівняння та узагальнення даних (вивчення історичних аспектів становлення і розвитку соціальної роботи Ізраїлю, причинно-наслідкових зв'язків), узагальнення та конкретизації (при

дослідженні ефективного досвіду соціальної роботи Ізраїлю для системи соціального захисту в Україні) .

Теоретична значущість дослідження полягає в розширенні наукових знань про розвиток соціальної роботи в Ізраїлі, що дозволило глибше зрозуміти еволюцію цієї професії в конкретних історичних умовах. Матеріали дослідження можуть слугувати основою для подальших наукових робіт, спрямованих на вивчення глобальних тенденцій у розвитку соціальної роботи, а також для порівняльного аналізу моделей соціальної підтримки в різних країнах світу.

Практична значущість роботи полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані для України, зокрема в аспекті впровадження ефективних моделей соціальної роботи Ізраїлю, а також в процесі професійно-практичної підготовки майбутній соціальних працівників в рамках вивчення наступних дисциплін: «Історія соціальної роботи», «Зарубіжний досвід соціальної роботи», «Соціальна політика», «Методи і технології соціальної роботи».

Структура та обсяг. Бакалаврська робота складається із вступу, двох розділів, висновків до розділів, загального висновку, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ІЗРАЇЛІ

1.1. Вплив єврейських традицій благодійності (цдака) на розвиток соціальної роботи в Ізраїлі

Соціальна робота – це професійна діяльність, спрямована на допомогу людям у подоланні життєвих труднощів, підтримці соціального функціонування та адаптації в суспільстві. Вона особливо важлива для вразливих груп населення.

Соціальна робота є формою реалізації соціальної допомоги, а її мета — сприяння особистостям і соціальним групам через підтримку, захист, корекцію та реабілітацію. В різних культурах і епохах ця діяльність проявлялася по-різному, але завжди була важливою складовою суспільного життя [14, с.32].

Ізраїль має унікальний досвід розвитку соціальної роботи, зосереджений на інтеграції іммігрантів, підтримці ветеранів, жертв терористичних актів та забезпеченні соціального захисту в умовах постійної безпеки загроз. Як зазначає С. О. Кубіцький, цей досвід демонструє необхідність адаптації соціальних практик до умов полікультурного суспільства, а також важливість державної підтримки у вдосконаленні системи соціальної роботи. Водночас соціальна робота в арабському секторі країни стикалася з викликами через дискримінацію та обмежені ресурси, що вимагало врахування культурних особливостей палестинського населення. Дослідження показують високий рівень професіоналізації в Ізраїлі, зокрема автономію професії та впровадження міжнародних стандартів [9, с.28].

Становлення соціальної роботи в Ізраїлі – це процес адаптації до змінних соціальних умов, у якому професія соціального працівника відіграє ключову роль у забезпеченні добробуту та соціальної справедливості.

Історичний розвиток цієї сфери нерозривно пов'язаний із єврейськими традиціями благодійності, зокрема з поняттям цдака.

Цдака (від євр. «справедливість», «праведність») – це не просто милосердя, а релігійний обов'язок, глибоко вкорінений у юдейських священних текстах – Танаху та Талмуді. Надання допомоги бідним розглядається як акт справедливості, а не доброчинності. Багатство вважається Божим даром, тому заможні зобов'язані ділитися з менш забезпеченими, підтримуючи соціальну рівновагу [21].

У Танаху сказано: «Відкрий йому руку твою і дай йому... чого потребує» (Повторення Закону 15:7-8). А Талмуд наголошує: «Цдака дорівнює всім іншим заповідям разом узятим». Навіть бідні мають обов'язок надавати цдаку, що підкреслює її універсальність [46].

М. Маймонід розрізняв вісім рівнів цдаки, де найвищою було надання допомоги, яка забезпечує самостійність отримувача, а найнижчою – неохоча допомога. Це підкреслює, що важливість не лише дії, а й намірів [28, с.12].

Таким чином, цдака – це не лише основа соціальної етики юдаїзму, а й концептуальна основа для формування системи соціальної допомоги в Ізраїлі.

На відміну від інших культур, де благодійність є добровільним актом, в юдаїзмі цдака, це обов'язкова заповідь, що символізує справедливість. Вона прирівнюється до всіх інших заповідей, відображаючи її центральну роль у юдейській духовності [21].

Після проголошення незалежності Ізраїлю в 1948 році держава почала формувати власну систему соціального захисту, яка швидко розвивалася у відповідь на масову імміграцію, військові конфлікти та потребу в інтеграції різноманітних соціальних груп.

Через масову імміграцію, різноманітне походження та травматичний досвід новоприбулих, соціальні працівники зіткнулися з серйозними викликами [7, с.153].

Процес абсорбації новоприбулих умовно складається з чотирьох етапів.

Перший – період наметових таборів (1948–1950), коли олімів тимчасово розміщували в переповнених наметах, військових базах і бараках. Житлові умови були важкі, тривале перебування в таборах спричиняло напругу.

Другий період – «барачний» (1950–1952), де репатріанти отримували окреме житло, організовувались соціальні служби, працевлаштування та дитячі установи, що сприяло адаптації.

У третьому етапі – «планової абсорбації» (1954-1956) – було розроблено чіткі програми підтримки. Новоприбулих, здебільшого з Північної Африки та Східної Європи, одразу направляли до новозбудованих житлових кварталів із допомогою на облаштування [7, с.154].

Ціка і соціальна підтримка стали фундаментом справедливого суспільства, яке формувалося в новоствореній державі.

У несільськогосподарських районах розвитку Ізраїлю був створений Фонд допомоги репатріантам, які мали труднощі з працевлаштуванням. Нові поселенські програми врахували попередні помилки: тепер репатріантів розселяли за етнічною ознакою, забезпечуючи соціальними та побутовими послугами через центри на зразок Кір'ят-Гата. Вдалим є приклад інтеграції району Лахіш [7, с.156].

Як зазначає В. Вільгош, період з 1957 року названо періодом «різнобічної абсорбації», до країни прибували євреї з Північної Африки, Польщі та Угорщини. Для їх інтеграції були створені курси івриту, центри профпідготовки та центри абсорбції [1, с.10].

У сфері соціального забезпечення основна увага приділялася освіті. Закон 1951 року гарантував безкоштовну дев'ятирічну освіту, а також відкривав вечірні класи для працюючих підлітків. Діти з бідних родин отримали право на безкоштовне дошкільне виховання.

У школах впровадили заходи для підтримки дітей із різними здібностями: додаткові заняття, поділ на групи за рівнем, продовжений навчальний день, індивідуальна допомога, безкоштовні сніданки, медичне

обслуговування. Для старшокласників ввели знижки на оплату навчання, підтримку на транспорт та підручники, а також альтернативні програми навчання.

Задля рівних шансів дітей зі східних країн запровадили підготовчі курси до університетів. У кінці 1960-х безкоштовну освіту розширили до 10 класу, а міжрайонні школи сприяли кращій інтеграції [7, с.156].

У 1971 році було створено комісію для дослідження проблем дітей із соціально нестабільних верств. Із 1972 року міністерства почали програму підтримки малозабезпечених родин, забезпечуючи мінімальний гарантований дохід [7, с.158].

Крім того, родинам з недостатніми доходами надавалися наступні види допомоги:

- Допомога в оплаті квартири (за критеріями, розробленим комісією).
- Допомога в оплаті медичної страховки.
- Звільнення від муніципальних податків.
- Допомога в придбанні предметів домашнього побуту.
- Допомога учням дев'ятих – дванадцятих класів і допомога нужденним школярам.
- Допомога в оплаті змісту дітей у спеціальних учбових закладах.
- Утримання учнів старших класів в інтернатах [7, с.159].

Громадські структури теж мають ключову роль у житті єврейських общин, забезпечуючи соціальну підтримку та збереження традицій. Серед таких організацій особливе місце займають Хевра Кадіша, Бікур Холім та Гемах. Кожна з них виконує специфічні функції, спрямовані на задоволення потреб членів громади та зміцнення внутрішніх зв'язків.

Наприклад, Хевра кадіша (від івриту «святе братство») – це організація, що відповідає за підготовку та поховання померлих відповідно до єврейських традицій [18, с. 205]. Її члени здійснюють ритуальне обмивання (тахара) та одягають тіло в спеціальні савани (тахріхім). Ця практика має глибоке

коріння і є важливою складовою єврейської культури. Понад два століття Хевра Кадіша була невід'ємною частиною єврейського громадського життя у Східній Європі.

Наступна організація, Бікур холім (від івриту «відвідування хворих») – це заповідь та відповідні організації, що займаються відвідуванням та наданням допомоги хворим членам громади [18, с. 206]. Відвідування хворих вважається актом милосердя та сприяє зміцненню соціальних зв'язків. Історик Аріель Шейб підкреслює, що Бікур Холім є аспектом Гмілут Хасадім (добрих справ) і має глибоке коріння в єврейській традиції [32, с.7].

Благодійна організація Гемах (скорочення від івриту «гмілут хасадім») – надає безвідсоткові позики або інші види допомоги членам громади. Гемахи можуть надавати фінансову підтримку, обладнання чи послуги тим, хто цього потребує, сприяючи взаємодопомозі та солідарності в громаді [7].

Всі перелічені нами організації відіграють важливу роль у збереженні єврейської культури в Україні та підтримці членів громади. Об'єднана єврейська громада України (ОЄГУ) об'єднує понад 130 єврейських громад та організацій, сприяючи відродженню та розвитку єврейського способу життя в країні. Зокрема, проєкт з відновлення та збереження єврейських кладовищ, ініційований рабином Шломо Вільгельмом у Житомирі, демонструє важливість Хевра кадіша у збереженні історичної спадщини [4, с.60].

Тож, єврейські традиції благодійності, зокрема принцип цдаки, справили визначальний вплив на формування та розвиток соціальної роботи в Ізраїлі. Вони стали ідейною основою для створення ефективної системи соціальної підтримки, що поєднує державні механізми з активною участю громадських та релігійних організацій. Саме глибоко вкорінене у культурі прагнення до взаємодопомоги сприяло становленню унікальної моделі соціальної роботи, орієнтованої на солідарність, гідність та підтримку вразливих верств населення. Ця модель не тільки відповідає історичним і моральним цінностям єврейської нації, але й успішно адаптується до

сучасних викликів, забезпечуючи соціальну згуртованість і сталий суспільний розвиток.

1.2. Роль єврейських іммігрантів та сіоністських організацій у створенні системи соціального захисту

Ізраїльські та міжнародні науковці [17-24; 29; 35-38] досліджували розвиток соціальних інститутів в Ізраїлі, зокрема роль Міністерства соціальних служб у формуванні соціальної політики та інтеграції різних етнічних і релігійних груп. D. Levi у своїх роботах підкреслює, що Ізраїль змушений був швидко адаптувати соціальні інститути до змінного демографічного складу, особливо у сфері імміграції [23].

Ізраїль має розвинену систему соціального захисту, засновану на принципах універсальності та солідарності, з широким спектром програм – від фінансової допомоги до медичних та освітніх послуг. Важливу частину цього процесу відіграють благодійні фонди, зокрема пов'язані з єврейською діаспорою, які також впливають на формування соціальних інституцій у Палестині. Після 1967 року ізраїльські моделі соціальної підтримки почали адаптовуватися на палестинських територіях через діяльність благодійних організацій, які співпрацювали з міжнародними партнерами [36, с. 29].

Фонди на кшталт Joint Distribution Committee (JDC) підтримують медичні, освітні та гуманітарні проекти в регіоні. Водночас, хоча їхня діяльність сприяє розвитку місцевих інституцій, вона також може розглядатися як елемент політичної стратегії Ізраїлю щодо посилення впливу в регіоні [25, с.80].

Єврейські громади з давніх часів мали глибоко вкорінені традиції благодійності та взаємодопомоги, що базувалися на цінностях цдаки (справедливості) та хеседу (милосердя). Ці традиції формували основи соціального захисту задовго до створення держави Ізраїль. У діаспорі громади створювали інституції для збору і розподілу коштів між

нужденними, зокрема систему халуки. Соціальна допомога координувалася рабинами й лідерами громади, а її прозорість забезпечувалась підзвітністю та колективним управлінням [46].

Важливу роль відігравала організація кахалу – форма єврейського самоуправління, особливо розвинена у Східній Європі. Вона займалася питаннями податків, судочинства і соціального забезпечення, виступаючи посередником між єврейською громадою та державними органами [42].

В часи Османської імперії, в Палестині, євреї «Старого Ішуву» створювали добровільні товариства допомоги, які фінансувалися діаспорою. З кінця XIX століття сіоністські піонери з соціалістичними ідеями прибули до Палестини та почали створювати кібуци та мошави, політичні партії та організації, серед яких Гістадрут, з новими програмами соціального забезпечення, такими як медичне страхування, освіта служби зайнятості[19].

R. Schindler пише, що у 1935 році під керівництвом Генрієтти Сольд було засновано Департамент соціальної роботи, який розпочав підготовку соціальних працівників, а також організацію муніципальних установ соціального обслуговування у великих містах. Однак прагнення піонерських спільнот до самодостатності та неформальних структур іноді стримувало розвиток централізованої системи соціального захисту [39, с. 144].

Окрім, системи кахалу значний внесок у розвиток благодійності зробили рабини [26, с.79]. Рабини відігравали важливу роль у розвитку благодійності, не лише як духовні наставники, а й як організатори соціальної підтримки. Вони створювали благодійні фонди – «гемахи», які надавали безвідсоткові позики та допомогу нужденним [26, с.45]. Також вони сприяли культурі солідарності, виступаючи посередниками між багатими та бідними.

Єврейська імміграція до Палестини (Алія) мала глибокий вплив на формування соціальних структур. Перша Алія (1882) розпочалась на тлі погромів у Російській імперії [10, с.140]. Період з 1881 до 1914 року в історіографії отримав назву «період великої міграції». У сіоністській

історіографії цей відрізок поділили на дві частини: перша алія, що охоплює 1881-1903 роки, та друга алія, яка тривала з 1904 до 1914 року [35, с.4].

Іммігранти засновували поселення, долали труднощі обробітку землі та взаємин із місцевим населенням. Під час Третьої Алії (після Першої світової війни) євреї з Росії та Польщі створювали кібуци й мошави – колективні громади, які стали основою соціального захисту [19, с.11].

У 1933 році Реха Фраєр заснувала «Аліят ха-Ноар», яка рятувала єврейських дітей від нацистів, інтегруючи їх у молодіжні села. Ця діяльність стала прототипом сучасних дитячих соціальних програм в Ізраїлі [19, с.6].

Ізраїльська модель соціального захисту є результатом тривалої еволюції: від релігійних традицій і благодійних ініціатив до створення організованої системи допомоги. Досвід попередніх поколінь і сьогодні впливає на стратегії інтеграції нових іммігрантів та розвитку суспільної підтримки.

Добровільні асоціації є одним з основних інструментів соціального забезпечення в Ізраїлі. Вони не лише сприяють наданню соціальної допомоги, але й підвищують рівень громадянської активності. За відсутності державної підтримки в деяких сферах волонтерські організації відіграють основну роль у наданні життєво важливих послуг. Система таких організацій в Ізраїлі зародилася в середині 20-го століття, коли виникла необхідність надання допомоги нужденним громадянам у створенні неурядових структур, не пов'язаних з державними установами[46].

Багато науковців, зокрема G. Fensterheim, давали визначення релігійним громадам намагаючись відокремити конгрегації від інших видів місцевих спільнот і добровільних об'єднань. Вінд і Льюїс у своїй роботі 1994 року зробили суттєвий внесок, охарактеризувавши конгрегацію як групу людей, які регулярно збираються в певному місці для здійснення поклоніння. Снаан (2012) спираючись на це визначення, виокремив чотири ключові критерії релігійної конгрегації:

1. згуртована група;

2. регулярні, постійні зібрання;
3. організація, що функціонує для релігійної або духовної практики;
4. група, прив'язана до певного місця.

Крім того, Спаап та ін. (2006) додали ще три власні характеристики:

5. люди добровільно відвідують богослужіння;
6. група має релігійного лідера (лідерів);
7. група має офіційну назву і спільну ідентичність [19, с. 21,22].

Однією з важливих частин соціального захисту в Ізраїлі є організація «Гемах» (від івриту «гемач» – благодійна організація). Ця організація здійснює соціальну функцію через надання фінансової допомоги, допомоги в одязі, побутових речах, а також підтримку в освіті та медицині. «Гемах» – фонди які не мають за мету отримувати прибуток, і їхня діяльність заснована на принципах благодійності та самодопомоги. Зазвичай це стосується безпроцентних позик або громадських товарів і грошей, які пропонуються громадськості для безоплатного запозичення.

Часті приклади: позика гемах, ліки гемах, медичне обладнання гемах, витратні матеріали, весільний гемах та гемах для сімейних справ [19, с.45].

В своєму дослідженні Н. В Комарова зазначає, що подібні ініціативи охоплюють не лише фінансову допомогу, а й підтримку в освіті, медицині, забезпеченні одягом, побутовими речами, а також консультування з юридичних та соціальних питань [8, с.4]. Вони фінансуються за рахунок приватних пожертв, що дозволяє громадянам активно долучатися до підтримки своїх співгромадян. Завдяки цьому, «гемахи» не лише знижують рівень бідності, а й формують культуру солідарності серед населення.

Важливим є факт, що багато з таких організацій є міжрелігійними та міжетнічними, що дозволяє зміцнювати соціальну згуртованість в умовах багатонаціонального та релігійного суспільства. В контексті Палестини, подібні фонди можуть стати основою для забезпечення соціальної

стабільності, особливо в умовах обмежених можливостей державного фінансування.

Ізраїль має досвід у створенні лікарень та шкіл, на основі приватних пожертвувань. Багато з цих закладів мають репутацію справді величезного впливу на громади, вони працюють, особливо в умовах досить обмежених державного фінансування, оскільки вони забезпечують доступ до освіти та медичного обслуговування. Вони доступні місцевим жителям і тим, хто інакше не зміг заплатити за медичні послуги або навчання[7, с.156].

Н. Комарова зазначає, що на всій території Ізраїлю існують відповідні служби підтримки душевнохворих та їх сімей. Послуги для даної категорії клієнтів включають групи підтримки братів і сестер, батьків, дорослих дітей та матерів. Крім того, кожен член родини має право на декілька індивідуальних розмов. Центри надають інформацію та рекомендації сім'ям з питань законів, прав інвалідів та отримання кошика реабілітації, тощо [8, с.5].

У Палестині ситуація з доступом до освіти та медичних послуг є складною, зокрема через політичну нестабільність та економічні труднощі. Тому ідея перенесення ізраїльських традицій у сфері соціального захисту може стати важливим етапом на шляху розвитку цієї сфери [38, с.11].

Для Палестини важливим є створення таких ініціатив, що можуть підтримати розвиток громадянського суспільства, сприяти залученню місцевих мешканців до надання допомоги один одному. Це може стати основою для подальшого розвитку соціального захисту та забезпечення стабільності в умовах політичної та економічної нестабільності [36, с.41].

Перенесення ізраїльських традицій соціального захисту відкриває широкі можливості для розвитку в Палестині, оскільки вона має велику кількість міжнародних донорів, а також існуючі форми благодійності, які легко трансформувати в ефективні системи соціальної допомоги, використовуючи ці моделі. Водночас, адаптація таких моделей має

враховувати специфіку місцевих умов, культурних особливостей та потреб населення.

Таким чином, перенесення ізраїльських традицій соціального захисту в Палестину через благодійні фонди діаспори має значний вплив на розвиток соціальних інституцій в регіоні. Ізраїльські соціальні практики не тільки допомагають вирішувати гуманітарні проблеми, але й сприяють формуванню нових соціальних структур, які можуть стати основою для розвитку Палестини в майбутньому. Однак ці процеси завжди супроводжуються політичними та соціальними суперечностями, що пов'язані з історичним та культурним контекстом регіону [15, с.46].

У підсумку, історичні традиції єврейської благодійності, посилені сіоністською діяльністю та імміграційними хвилями, стали основою сучасної моделі соціального забезпечення Ізраїлю — моделі, в центрі якої залишаються солідарність і взаємопідтримка.

1.3. Характеристика становлення державних та недержавних соціальних служб у перші десятиліття існування Ізраїлю (1940-1970 рр.).

Заснування держави Ізраїль у 1948 році стало знаковою подією ХХ століття, що глибоко змінило геополітичну ситуацію Близького Сходу та вплинуло на розвиток соціальних структур в регіоні. Утворення держави Ізраїлю було наслідком тривалого процесу національного відродження єврейського народу, відомого як сіонізм, який і став основною ідеологією у створенні самостійної єврейської держави [19, с.6].

Після Другої світової війни, світ зіткнувся з нагальною необхідністю вирішити долю єврейського народу, який пережив Голокост і перебував у важких умовах в післявоєнній Європі. Високий рівень антисемітизму, та руйнування, що охопили Європу, ускладнювали повернення нормального життя, особливо для великої кількості біженців [37, с.8].

В таких умовах ООН вирішила запропонувати план розподілу території Палестини, що перебувала під британським мандатом, на дві частини: єврейську та арабську. 29 листопада 1947 року Генеральна Асамблея ООН ухвалила Резолюцію 181, яка передбачала створення двох держав – єврейської та арабської – з міжнародним контролем над Єрусалимом. Однак арабські країни не погодились з цим планом, що призвело до численних конфліктів [19, с.8].

Невдовзі, після проголошення незалежності Ізраїлю в травні 1948 року розпочалась арабо-ізраїльська війна, внаслідок якої країна здобула нові територіальні здобутки [36, с.31]. Водночас перед новою державою постали численні соціальні виклики: інтеграція мільйонів біженців, задоволення соціальних потреб населення, розвиток інфраструктури та організація державних соціальних служб.

Політична ситуація в перші роки існування Ізраїлю була складною. Країна переживала численні війни, зокрема Війну за незалежність (1948–1949), і отримувала підтримку від різних держав. Це зумовило необхідність створення соціальних служб, які б допомогли людям адаптуватися до нових умов, а також вирішувати питання соціальної інтеграції та підтримки.

Ізраїль, створений в 1948 році, відразу ж зіткнувся з масштабною проблемою біженців та репатріантів, більшість з яких були євреями [35, с.12]. Допомога цим групам населення стала одним із основних завдань уряду. У перші десятиліття існування держави Ізраїль урядові структури та неурядові організації зосередилися на створенні умов для інтеграції новоприбулих і забезпеченні їх основними потребами (див. додаток А).

З моменту проголошення незалежності Ізраїль став притулком для мільйонів євреїв, які залишали свої країни через переслідування, війни та антисемітизм. Одним з перших кроків уряду було створення організацій, які могли б швидко реагувати на потреби біженців. До того часу, як в Ізраїлі були сформовані належні державні структури, значну роль в організації допомоги відігравали різноманітні єврейські організації, такі як «Джойнт»

(American Jewish Joint Distribution Committee) і «Ха-Шомер Ха-Цар», що займалися гуманітарною допомогою і репатріацією [35, с.7]. Вони мали соціалістично-націоналістичний світогляд і незабаром почали об'єднуватися в політичні партії - «Поалей Ціон» («Робітники Сіону»), згодом ставши «Ахдут ха-Авода», та «Хапоель ха-Цаїр» («Молодий робітник»). Ці дві групи з часом об'єдналися і утворили МАПАІ - Міфлегет Поалей Ерец-Ізраель (Партію робітників Землі Ізраїлю), і невдовзі взяли під свій контроль Ішув і почали процес створення переддержавних інституцій. МАПАІ залишалася домінуючою партією в Ізраїлі до кінця 1970-х років [35, с.6].

Більшість нових іммігрантів з Другої алії були залучені в оборонних групах та революційних діях у Європі, а також продовжив створювати Ха-Шомер, перша єврейська організація самооборони в Палестині. Вони також заснували район Ахузат-Баїт як передмістя Яффи, який пізніше перетворився на перший Єврейське місто – Тель-Авів [35, с.6].

З часом уряд Ізраїлю почав створювати спеціальні державні агентства для вирішення проблем біженців та репатріантів. Одним з таких агентств стало Міністерство абсорбції (Minister of Absorption), яке було створене в 1950 році. Його завдання полягало у забезпеченні соціальної допомоги, житла, працевлаштування та медичної допомоги для новоприбулих. Міністерство працювало тісно з іншими урядовими відомствами, зокрема Міністерством фінансів та Міністерством внутрішніх справ, щоб забезпечити всебічну підтримку біженців [31, с.7].

Одним з найбільш значних кроків стало надання субсидій на побудову нових житлових комплексів, що забезпечило тимчасове житло для біженців. Ізраїль швидко створив численні табори для тимчасового розміщення біженців, які стали своєрідними «перехідними пунктами», через які проходили всі репатріанти [35, с.10].

Іммігранти, що приїжджали до Ізраїлю в перші роки існування держави, стикалися з серйозними проблемами адаптації до нових умов життя. Серед основних труднощів були мовний бар'єр, відсутність

кваліфікації та досвіду роботи в умовах сучасної економіки Ізраїлю, а також психологічні наслідки травм, отриманих під час перебування в таборах біженців чи пережитих конфліктів.

Щоб полегшити процес адаптації, уряд Ізраїлю створив численні програми підтримки, серед яких були курси івриту, професійні курси, а також культурні заходи, які допомагали зберегти національну ідентичність [5, с.45].

У перші роки Ізраїль активно співпрацював з міжнародними організаціями, зокрема з ООН, UNRWA [38, с.1] (Агентство ООН для допомоги та роботи з палестинськими біженцями), а також з різними єврейськими благодійними фондами. З їхньою допомогою було розподілено гуманітарну допомогу, організовано транспортування біженців з різних частин світу та забезпечено належні умови для початкової інтеграції.

Іммігранти, що прибували в Ізраїль, часто мали різні культурні, мовні та релігійні традиції, що ускладнювало процес їх інтеграції [31, с.12]. Одним з головних завдань уряду було створення єдиного ізраїльського громадянства, що включало національну ідентичність, об'єднану єврейською історією та культурою. Проблеми, пов'язані з різноманітністю іммігрантів, зокрема асиміляцією їх культурних особливостей, стали основою для розвитку політики мультикультуралізму в Ізраїлі [35, с.11].

Формування соціальних служб в Ізраїлі було тісно пов'язане з державним плануванням і розбудовою соціальної інфраструктури. Ізраїль з самого початку не лише відбудовував свою економіку, але й надавав значну увагу створенню ефективної системи соціальної підтримки. Це включало забезпечення доступу до освіти, медичного обслуговування, житла, а також створення системи соціальної допомоги для безробітних та малозабезпечених.

У 1950-х роках уряд Ізраїлю започаткував програми для інтеграції іммігрантів, серед яких були євреї з різних куточків світу, зокрема з Північної Африки, Європи, та інших регіонів. Одним із перших кроків було

створення Міністерства соціального забезпечення, яке відповідало за забезпечення соціальних послуг і координацію різних благодійних та гуманітарних ініціатив. Одним з важливих аспектів стало надання допомоги переселенцям, які після Другої світової війни і Холокосту потребували не лише житла, але й психологічної підтримки [37, с.8]

Ізраїльська система соціальних служб базувалася на трьох основних принципах: доступність, рівність і інклюзивність [44, с.289]. Ці принципи відображали прагнення держави до забезпечення гідного рівня життя для всіх її громадян, незважаючи на їхній соціальний статус чи походження.

Одним із основних елементів державної політики було створення спеціальних програм для тих, хто найбільше потребував соціальної допомоги – ветеранів війни, [3, с.96] жертв нацистських концтаборів, а також різних меншин, таких як араби та чимало інших етнічних груп. Для цього держава активно співпрацювала з міжнародними організаціями та фондами, щоб створити необхідні умови для інтеграції цих груп.

Як вказує у своєму дослідженні А. Faisal, професор Хайфського університету, Ізраїль почав створювати свою систему соціальних служб, що включала низку державних і громадських установ, які забезпечували надання допомоги та підтримки всім верствам населення. Першим кроком стало створення Міністерства соціальних справ, яке стало координатором діяльності соціальних служб [25, с.78]. У структурі міністерства почали функціонувати різні підрозділи, що відповідали за соціальну допомогу, реабілітацію біженців, сприяння інтеграції різних етнічних і релігійних груп, допомогу вразливим категоріям населення, таким як діти, люди з обмеженими можливостями та літні люди.

Ізраїль став активно впроваджувати національні програми соціального забезпечення, які мали на меті полегшити життя нових громадян країни. У 1950-х роках була започаткована програма соціального забезпечення, яка охоплювала пенсійні виплати, медичне обслуговування та програми підтримки бідних [5, с.46].

Важливим аспектом діяльності соціальних служб було забезпечення інтеграції біженців, що стали невід'ємною частиною ізраїльського суспільства після утворення держави. Оскільки в перші роки Ізраїль стикався з величезним потоком іммігрантів і біженців з різних країн, організація їхнього прийому та адаптації стала одним з пріоритетних завдань уряду. Для цього було створено державні установи, які допомагали з житлом, освітою та роботою [45, с.122].

Формування соціальних служб в Ізраїлі в перші десятиліття його існування було важливим етапом у створенні міцної та стабільної держави. З огляду на численні соціальні проблеми, зокрема інтеграцію біженців, уряд Ізраїлю змушений був швидко реагувати на виклики часу, створюючи інституції та механізми соціальної допомоги для різних верств населення.

Міністерство соціальних служб Ізраїлю було створене в 1950 році для виконання функцій, спрямованих на підтримку та розвиток соціальної політики, зокрема на забезпечення допомоги найуразливішим верствам населення, таких як новоприбулі іммігранти, малозабезпечені та особи з обмеженими можливостями. Завданням Міністерства було також забезпечення рівних прав для кожного громадянина, незалежно від його етнічного, релігійного чи соціального походження [25, с.78].

Ізраїль – країна, що активно приймала нових громадян, зокрема євреїв, які емігрували з різних країн світу. Міністерство забезпечувало інтеграцію іммігрантів у суспільство через різноманітні соціальні програми.

Міністерство організовувало програми соціальної допомоги для найбільш вразливих верств населення, у тому числі для безробітних, осіб з обмеженими можливостями та старших громадян. Розвиток системи соціального забезпечення став одним із пріоритетних завдань держави [25, с.82].

Враховуючи високий рівень стресу і травм, які пережили новоприбулі іммігранти, особливо ті, хто прибув з постконфліктних зон, Міністерство

активно працювало над створенням програм психологічної допомоги для людей, що пережили переслідування, війну та інші труднощі.

Оскільки Ізраїль був багатонаціональною державою, уряд активно працював над інтеграцією арабського населення та інших меншин у соціальну і політичну структуру країни, забезпечуючи їм певні соціальні пільги та перспективи для розвитку [15, с.46].

Одним із важливих аспектів роботи Міністерства було забезпечення доступу до соціальних послуг по всій території країни. У цьому процесі особливу роль відігравала система громадських організацій, яка допомагала уряду на місцях реалізовувати соціальні програми.

Найбільш важливим напрямком діяльності державних соціальних служб були охорона здоров'я, освіта, а також соціальна підтримка для різних соціальних груп, зокрема багатодітних сімей, інвалідів та пенсіонерів [7].

Одним із основних завдань, що стояли перед урядом Ізраїлю в перші десятиліття його існування, була побудова доступної та ефективної системи охорони здоров'я для громадян. В умовах обмежених ресурсів і постійної небезпеки з боку сусідніх країн, держава зосередилася на створенні моделі медичного обслуговування, що поєднувала елементи державного та приватного секторів. На відміну від багатьох інших країн, Ізраїль прийняв принцип універсального медичного обслуговування, при якому кожен громадянин отримує доступ до базових медичних послуг, що фінансуються через систему національних медичних страхових компаній [12].

Ще одним важливим аспектом діяльності державних соціальних служб в Ізраїлі була система освіти. Враховуючи величезну кількість іммігрантів, необхідно було створити систему, яка могла б гарантувати рівні можливості для кожного громадянина. У цьому контексті було створено численні програми для інтеграції дітей із різних культурних і мовних верств населення.

Актуальним аспектом реформи освіти в Ізраїлі було введення обов'язкової освіти для дітей віком від 5 до 18 років, що сприяло значному

підвищенню рівню грамотності та покращенню загальному соціальному статусу населення [33, с.72].

Завдання соціальної допомоги для багатодітних сімей, пенсіонерів та людей с інвалідністю у перші роки існування держави Ізраїль відігравали важливу роль. В умовах війни та соціальних трансформацій, держава змушена була створити програми, спрямовані на підтримку тих, хто потребував додаткової допомоги. Окрім загальних соціальних виплат, були запроваджені спеціальні програми для людей з інвалідністю, а також для багатодітних сімей [25, с.82].

Визначальними аспектами розвитку державних соціальних служб в Ізраїлі в перші десятиліття існування були створення загальнодоступної системи охорони здоров'я для всіх громадян, розвиток інклюзивної освіти та підтримка найбільш вразливих соціальних груп, таких як багатодітні сім'ї, люди с інвалідністю та пенсіонери. Ці напрямки діяльності були основою для забезпечення стабільності і соціального благополуччя нації в умовах постійних зовнішніх та внутрішніх викликів.

Після проголошення незалежності Ізраїль зіткнувся з величезною хвилею еміграції, зокрема з країн Східної Європи, Північної Африки та Середнього Сходу. Соціальна політика держави була спрямована на те, щоб нові громадяни змогли адаптуватися до нових умов життя, а також активно включитися в економічне та суспільне життя. Однією з перших ініціатив уряду була організація Міністерства абсорбції, яке стало головним інститутом, що займався інтеграцією іммігрантів.

Програми адаптації включали:

— Курси вивчення івриту – мова була одним із основних факторів для інтеграції в ізраїльське суспільство, тому створення мовних курсів було першочерговим завданням уряду. Існувала система мовних центрів, які надавали безкоштовні курси для іммігрантів з різних країн.

- Міграційні центри та поселення – Ізраїль активно будував спеціальні поселення для іммігрантів, де новоприбулі могли отримати житло та роботу, а також адаптуватися до нового середовища.
- Підтримка в пошуку роботи – соціальні служби надавали допомогу в працевлаштуванні, організовували професійне навчання, що дозволяло іммігрантам швидше знайти роботу та включитися в економічну діяльність.
- Соціальна підтримка – новоприбулі часто потребували матеріальної допомоги, медичних послуг та психосоціальної підтримки для адаптації в нових умовах. Ізраїльський уряд забезпечував різноманітні програми, які надавали допомогу у вигляді фінансових виплат, медичних оглядів та підтримки у разі психологічних труднощів [10, с.215].

Дослідження адаптації іммігрантів в Ізраїлі привертало увагу багатьох науковців, які вивчали цей процес через різні соціальні та культурні аспекти. Один із найвідоміших напрямків у вивченні цієї теми є аналіз успішності програм інтеграції через призму соціальних структур та культурних бар'єрів.

Дослідник І.Козловський акцентує увагу на тому, що адаптація в Ізраїлі була не лише соціальним, а й культурним процесом, у якому важливу роль відіграли політичні й економічні умови. За словами Козловського, соціальні служби сприяли тому, щоб іммігранти не лише адаптувались до нових умов, а й зберігали свою культурну ідентичність, в той час як держава забезпечувала рівні умови для всіх груп населення [5, с.50].

R. Levitan зазначає, що на ранніх етапах розвитку держави особлива увага приділялася створенню соціальних мереж, які б забезпечили іммігрантів не лише матеріально, а й надавали можливості для соціальної мобільності. Вона підкреслює, що уряд Ізраїлю мав унікальний підхід до інтеграції через сприяння розвитку місцевих громад [33, с.72].

На початок 1950-х років уряд Ізраїлю реалізував масштабні програми, які включали будівництво нових житлових районів для іммігрантів,

створення спеціальних шкіл, організацію культурних заходів та допомогу в працевлаштуванні. Оскільки Ізраїль приймав людей з різних культурних та релігійних середовищ, програми адаптації були розроблені таким чином, щоб не лише забезпечити матеріальну підтримку, але й створити умови для збереження культурної ідентичності різних груп [1, с.9].

Програми адаптації та інтеграції іммігрантів у перші десятиліття існування Ізраїлю стали основою для побудови сильного, багатоетнічного та соціально стабільного суспільства. Соціальні служби, спрямовані на допомогу новоприбулим громадянам, відіграли важливу роль у зменшенні соціальної напруги та забезпеченні успішної інтеграції різних культурних груп в ізраїльське суспільство. Цей досвід є важливим для розуміння того, як держава може активно сприяти адаптації іммігрантів та створенню умов для їхнього повноцінного включення в суспільне та економічне життя [24, с.148].

Таким чином, Ізраїль, який здобув незалежність у 1948 році, знаходився перед численними соціальними, економічними та політичними викликами. Одним з ключових аспектів розвитку нової держави було створення і функціонування соціальних служб, покликаних забезпечити підтримку та допомогу різним категоріям населення, зокрема, іммігрантам, біженцям, ветеранам війни та іншим соціально незахищеним верствам (див. додаток А). Діяльність державних соціальних служб в Ізраїлі в перші десятиліття була тісно пов'язана з соціальною політикою нового уряду, який зосереджувався на забезпеченні основних соціальних послуг [24, с.145].

Однією з найбільших проблем в перші десятиліття існування Ізраїлю була велика хвиля імміграції. Після проголошення незалежності Ізраїль став притулком для мільйонів євреїв, які прибували з різних країн світу, зокрема з Європи, арабських країн та СРСР [24, с.152]. Створення системи соціальних служб для інтеграції цих іммігрантів у нове суспільство стало однією з головних задач держави. Ізраїльські соціальні служби активно займалися наданням житла, медичного обслуговування, навчанням та соціальною адаптацією новоприбулих.

Ізраїльська система соціального забезпечення в перші десятиліття також включала створення механізмів медичного страхування та пенсійного забезпечення для громадян, зокрема ветеранів війни та старших людей. Державні служби здійснювали контроль за наданням медичних послуг, а також підтримували соціальну допомогу для людей з інвалідністю та малозабезпечених громадян [1, с.9].

Важливим аспектом діяльності соціальних служб було створення спеціальних програм для дітей та молоді. В умовах великої кількості дітей, що пережили війну та еміграцію, необхідно було організувати соціальні служби, які б забезпечували дитячий захист, освіту та підтримку [14, с.32].

Ізраїль мав велику кількість ветеранів, яким необхідно було надавати підтримку у вигляді пенсій, медичних послуг та інших соціальних послуг. Соціальні служби зосереджувалися на забезпеченні ветеранів війни та їхніх родин необхідною допомогою [3, с. 97].

Попри значні досягнення у розвитку соціальних служб, перші роки існування Ізраїлю були супроводжувані низкою серйозних викликів та проблем.

Однією з основних проблем, з якою зіткнулися соціальні служби Ізраїлю, був дефіцит фінансування. Країна тільки починала свій розвиток, і більшість ресурсів йшла на забезпечення національної безпеки та інші першочергові потреби. Це призводило до недостатнього фінансування соціальних програм, що ускладнювало забезпечення необхідної допомоги соціально вразливим групам населення [39, с.13]

Ізраїль також зіткнувся з серйозною проблемою дефіциту кваліфікованих кадрів у соціальній сфері. Нестача фахівців, таких як соціальні працівники, медичні працівники, педагоги та психологи, ускладнювала ефективне впровадження соціальних програм. Потреба у професіоналах була величезною, а кількість доступних кадрів, особливо в перші роки після утворення держави, була обмеженою [25, с.77].

Перші десятиліття існування Ізраїлю супроводжувалися великою політичною та економічною нестабільністю. Війни з арабськими країнами, економічні труднощі, внутрішні конфлікти між етнічними та релігійними групами спричиняли додаткові труднощі для розвитку соціальних служб. Також важливою проблемою було забезпечення належних умов для інтеграції різних соціальних груп, зокрема арабських і єврейських іммігрантів, що іноді призводило до напруженості в суспільстві [4].

Отже, у перші десятиліття існування Ізраїлю державні соціальні служби мали значну роль у становленні та розвитку держави, надаючи підтримку населення в умовах значних політичних та соціальних викликів. Однак проблеми, як-от недостатнє фінансування, дефіцит кадрів і політичні труднощі, створювали серйозні перешкоди для їх ефективної роботи. Однак ізраїльська модель соціальних служб стала основою для подальшого розвитку цієї сфери в країні, а досвід Ізраїлю може бути корисним для інших країн, які зустрічаються з подібними труднощами.

Висновки до першого розділу

Проведений у першому розділі бакалаврської роботи аналіз теоретичних засад довів, що становлення соціальної роботи в Ізраїлі є багатограним процесом, який поєднує традиції єврейської благодійності, вплив сіоністських ідеологій і необхідність формування ефективної системи соціального захисту в умовах постійної соціально-політичної трансформації. У цьому контексті важливими аспектами розвитку соціальної роботи стали єврейські традиції благодійності (цдака). Традиції цдаки стали основою для формування соціальних програм, спрямованих на допомогу нужденним і підтримку слабких верств населення. Ці принципи взаємодопомоги та підтримки стали важливим складником соціальної політики Ізраїлю.

Аналізуючи роль єврейських іммігрантів та сіоністських організацій у створенні системи соціального захисту в Ізраїлі, ми зясували, що імміграція єврейських громадян і участь сіоністських організацій значною мірою визначили розвиток соціальних ініціатив. Завдяки їм були створені нові форми соціальної підтримки, такі як кібуци та мошави, а також політичні й соціальні організації, що сприяли інтеграції іммігрантів та розвитку інфраструктури соціального захисту.

Характеризуючи становлення державних та недержавних соціальних служб у перші десятиліття існування Ізраїлю (1940-1970 рр.), ми встановили, що протягом десятиліть була закладена основа сучасної соціальної системи Ізраїлю, яка поєднує як державні, так і недержавні соціальні служби. Створення таких організацій, як Гістадрут, а також впровадження програм медичного страхування та допомоги з працевлаштування, стало важливою частиною соціальної політики країни. Отже, становлення соціальної роботи в Ізраїлі є результатом численних факторів, серед яких релігійні традиції, соціалістичні ідеї та потреби новоствореної держави. Це дозволило Ізраїлю розвинути ефективну і гнучку систему соціального захисту, що відповідає вимогам часу та допомагає вирішувати складні соціальні питання.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТОКУ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНОМУ ІЗРАЇЛІ

2.1. Аналіз державної політики соціального захисту: основні програми та ініціативи

Соціальний забезпечення є основним компонентом стратегії ізраїльського уряду, яка призначена для захисту основних прав людини, допомагає маргіналізованим групам та сприяти справедливості в суспільстві. Ізраїльська система соціального захисту охоплює широкий спектр ініціатив, включаючи грошову допомогу для збіднілих людей, підтримку дітей, допомогу для людей з обмеженими можливостями, положення для людей

похилому віку та допомогу для новоспеченого цього дослідження ретельно вивчають основні державні ініціативи, що в даний час працюють у країні, поряд із методологіями, які використовуються для їх виконання та їх впливу на суспільства [3, с.95].

Поміркуємо над основними ініціативами соціального захисту в Ізраїлі.

Ініціатива, відома як програма «Збереження для кожної дитини» (Saving for Every Child), розпочата в 2017 році, була розроблена для створення мережі фінансової безпеки для кожної дитини в Ізраїлі, пропонуючи їм можливість придбати початковий капітал, коли вони переходять у доросле життя. Основними аспектами програми є щомісячні внески - держава робить 51 шекеля за спеціальним рахунком про кожну дитину додаткові внески, батьки можуть додатково зробити ще 51 шекеля, які автоматично відраховуються з дитячої допомоги, а також інвестиційних варіантів, які батьки можуть вибирати між банківським рахунком (низьким ризиком); також доступ до коштів, де діти можуть отримати доступ до накопичених коштів у віці 18 або 21 років (Оновлення 2024 року: Стандартний інвестиційний шлях був змінений для тих, хто не вибрав самостійно, на більш ризикований, але потенційно вигідний пенсійний фонд) [27, с. 25].

Ізраїль здійснює низку програм, розроблених для того, щоб допомогти сім'ям, які стикаються з складними соціально-економічними обставинами. S. Timor-Shlevin, Y. Saar-Heiman та M. Krumer-Nevo у своїй роботі висвітлюють результати дослідження впливу таких програм на користувачів соціальних послуг [42, с.1].

Діють такі основні програми:

«Мара» – це національна ініціатива, що надає інтенсивну підтримку сім'ям, які живуть у стійкій бідності, розроблена для того, щоб запропонувати всебічну допомогу домогосподарствам, які відчують тривалі фінансові труднощі (див. додаток В). МАРА (Misdar Avodat Parshanut Aniut) також відомий як Порядок бідності, є складовою всебічного плану

ізраїльського уряду, спрямованого на вирішення постійної бідності. Ініціатива була задумана в рамках парадигми, що усвідомлює бідність (ПАП), підхід, ініційований професоркою Міхаль Крумер-Нево в університеті Бен-Гуріона. Міністерство добробуту та соціальних питань Ізраїлю представило ініціативу МАРА як пілотний проект протягом 2015 по 2017 рік [42, с.2]. Сім'ї, які живуть у стабільній, глибокій бідності і раніше вважалися «недосяжними» для традиційних соціальних послуг через низький рівень довіри чи попередній негативний досвід взаємодії з державними структурами.

МАРА показує позитивні зміни в житті учасників – 28% сімей покращили свій статус зайнятості; 23% сімей покращили своє фінансове становище; 12% сімей розпочали процес врегулювання боргів у першому раунді програми, та 58% — у другому [42, с.16].

Успішні результати МАРА стали основою для масштабнішої програми «Сім'ї Першими» (Families First), яка була запущена у 2016 році та охопила понад 14,000 сімей у містах Ізраїлю за участю 770 соціальних працівників [42, с.3].

Програма «Families First» — Національна ініціатива, започаткована у 2015 році Міністерством праці, соціальних справ та соціальних послуг Ізраїлю у партнерстві з Об'єднаним єврейським комітетом (JDC) та Фондом Раші. Метою програми є надання цілісної підтримки сім'ям, які живуть у бідності, з акцентом на довгострокові зміни та соціальну інтеграцію. Цільовою аудиторією є сім'ї, які живуть у бідності, без активних психічних захворювань, залежностей або кримінального минулого (див. додаток В).

Основні компоненти підтримки це індивідуальний супровід – де кожна сім'я отримує підтримку від соціального працівника та ментора, які спільно з родиною розробляють персоналізований план дій; гнучкий бюджет, що застосовується для досягнення цілей, визначених у плані дій; підтримка у працевлаштуванні, навчанні фінансової грамотності, доступі до державних

пільг та ресурсів громади; консультації та тренінги для покращення батьківських навичок [42, с.11].

Оцінка ефективності програми вказує на позитивні зміни в житті учасників, це поліпшення фінансового стану, де багато сімей змогли стабілізувати свої фінанси та зменшити борги, а учасники програми були підтримані у зайнятості та розвитку професійних навичок, поліпшення взаєморозуміння та функціонування всередині родин [42, с.17].

Є приклад успішної історії програми, це Шарон Леві, мати семи дітей з Кір'ят-Гата, після важкого розлучення та фінансових труднощів, приєдналася до програми «Families First», де завдяки підтримці соціального працівника та наставника, вона змогла стабілізувати своє життя, отримати психологічну допомогу для себе та своїх дітей, а також покращити їхній добробут [40].

Програма «Families on the Path to Growth» є частиною ініціатив Міністерства праці, соціального забезпечення та соціальних послуг Ізраїлю (див. додаток В). Вона спрямована на сім'ї з дітьми віком від 0 до 18 років, які ідентифіковані як такі, що перебувають у зоні високого ризику жорстокого поводження або занедбання, і знаходяться на межі вилучення дітей з родини або процесу їх повернення після вилучення [42, с.3].

Програма охоплює 17 місцевих органів влади по всій країні, задіяні 330 сімей-учасниць, характеризується вона інтенсивним супроводом, де кожна родина отримує підтримку від соціального працівника, котрий розробляє індивідуальний план дій для покращення ситуації в родині; наданням психологічної підтримки батькам та дітям для подолання травматичних переживань та покращення емоційного стану; проведенням тренінгів для батьків з метою вдосконалення батьківських навичок та розуміння потреб своїх дітей; наданням допомоги сім'ям у випадках загрози вилучення дітей або під час процесу їх повернення до родини [42, с.19].

Важливим прикладом ефективної практики соціально-психологічного супроводу є досвід регіонального терапевтичного центру з протидії насильству в місті Беер Шева, детально досліджений у магістерській роботі

М. Цветкової. Центр реалізує індивідуальну роботу та комплексну терапію для жінок, які постраждали від сімейного насильства, з використанням таких методів як когнітивно-поведінкова терапія (СВТ), нарративна терапія, імаго-терапія, символ-драма та арт-терапія. Дослідження показало, що комплексна терапія є статистично ефективнішою за окрему індивідуальну допомогу, зокрема у підвищенні рівня усвідомленості, емоційної стабільності, адаптивності постраждалих жінок. Цей приклад показує, що поєднання психорепевтичної, соціальної та законодавчої допомоги в одному центрі може бути вискоефективним та має потенціал для адаптації в українських реаліях [17, с.8].

Оцінка ефективності програми виявила позитивні зміни в житті учасників. Було зафіксовано значне зростання доходів сімей та поліпшення їх фінансового становища після завершення програми. Також спостерігалось покращення взаємин між батьками та зменшення рівня насильства в родині, та зростання кількості батьків, які активно захищають своїх дітей від ризиків,. Водночас зменшилася кількість випадків зловживання алкоголем серед батьків, покращився захист дітей від ризикованих ситуацій, знизилася агресивна поведінка та поліпшилися соціальні навички [17, с.10].

Також хочеться відзначити ініціативу «Mifgash», що реалізується Фондом Раші, та була інтегрована у 2019 році в систему послуг для родин, які перебувають у зоні ризику, під егідою Міністерства соціального забезпечення Ізраїлю (див додаток В). Відзначається вона тим, що охоплює сім'ї, в яких діти зазнають нехтування або перебувають у зоні ризику, інтенсивною роботою соціальних працівників з родинами, включаючи регулярні візити та консультації, та звісно поліпшенням умов життя дітей, зміцненням сімейних зв'язків та запобігання вилучення дітей з родин. Соціальні працівники приділяють особливу увагу унікальним потребам кожної родини та створенню персоналізованим планам допомоги для покращення умов життя дитини [42, с.13].

Оцінка ефективності цієї ініціативи показала прогресивні зміни в житті учасників, участь приймало 303 сімей, серед яких зменшилась кількість конфліктів у родині, зміцнилось взаєморозуміння між батьками та дітьми, покращились умови життя дітей, а саме зменшення проявів нехтування та підвищення рівня безпеки, учасники відзначили покращення взаємодії з соціальними працівниками та більшу відкритість до отримання допомоги [42, с.18].

Ще однією програмою з питань соціальних змін була запущена в 2010 році в університеті Бен-Гуріона в Негеві, спрямованою на позитивний вплив на суспільство. «Casework for Social Change» — це пілотна програма, що була розроблена під керівництвом Міхаль Крумер-Нево, яка є авторкою парадигми обізнаності про бідність «Poverty-Aware Paradigm» в рамках цього проєкту і була спрямована на надання інтенсивної підтримки сім'ям, які живуть у стійкій бідності та раніше вважалися «недосяжними» для традиційних соціальних служб. До програми доєдналося 72 студенти із соціальної роботи, де вони працювали із 250 сім'ями [42, с.1].

Програма особлива тим, що допомагає сім'ям, які справді борються і вважали, що їм неможливо допомогти. Учасники соціальної роботи працюють з сім'ями, розробляючи індивідуальні плани дій для покращення їхнього добробуту, надають їм емоційну підтримку та допомогу у подоланні психологічних бар'єрів, пов'язаних з бідністю, також проводяться тренінги для батьків з метою покращення батьківських навичок та розуміння потреб дітей, надається допомога сім'ям у випадках загрози вилучення дітей або під час процесу їх повернення до родини.

Аналіз ефективності програми показав поліпшення умов у житті учасників, зазначається суттєве зростання доходів сімей та покращення їх фінансового становища після завершення програми, зміни також включали підвищення рівня безпеки в родинях та покращення психологічного клімату, що допомогло учасникам подолати бар'єри пов'язані з бідністю [42, с.14].

Ізраїль активно реалізує програми, спрямовані на підвищення рівня зайнятості та професійної компетентності населення. Основними напрямками є:

- професійне навчання, котре включає програми, спрямовані на підвищення кваліфікації та перекваліфікацію працівників;
- субсидії для роботодавців, що пропонують фінансову підтримку при працевлаштуванні представників вразливих соціальних груп;
- кар'єрне консультування з метою надання допомоги у виборі професійного шляху та успішному працевлаштуванні;
- підтримка самозайнятих і малого бізнесу, що зосереджена на створенні сприятливих умов для їхнього розвитку [42].

Державна соціальна політика в Ізраїлі вирізняється системністю, інноваційним підходом та орієнтацією на довгостроковий ефект. Розглянуті програми як-от MAPA, Families First, Families on the Path to Growth, Mifgash [34] та Casework for Social Change – підтверджують прагнення ізраїльської соціальної системи країни до всебічної, міждисциплінарної та персоналізованої підтримки особливо найбільш уразливих верств населення, включно з сім'ями, що живуть у бідності або перебувають під загрозою соціального виключення [42, с.24].

Ці ініціативи ґрунтуються на сучасних професійних підходах, таких як парадигма обізнаності про бідність (RAP), і здійснюється завдяки співпраці між державними інституціями, місцевими громадами та навчальними установами [41, с.1]. Такий комплексний підхід не тільки покращує доступ до соціальних послуг, але й формує стійку основу для підтримки, яка має на меті зміцнення родин, зменшення рівня бідності та запобігання соціальній ізоляції.

Таким чином, соціальна політика Ізраїлю є прикладом ефективного поєднання нормативного регулювання, етичних принципів професійної діяльності та практично-орієнтованих моделей підтримки, які забезпечують цілеспрямовану допомогу родинам у складних життєвих обставинах.

2.2. Інституціоналізація соціальної роботи: університетські програми, професійні асоціації

Інституціоналізація соціальної роботи в Ізраїлі виникла як відповідь на глибокі соціальні трансформації, що супроводжували історію держави з моменту її заснування. Масова хвиля імміграції, багатокультурність населення, соціально-економічні виклики та необхідність інтеграції вразливих груп створили потребу в професійній системі соціальної допомоги. Держава суттєво сприяла розвитку цієї сфери, запроваджуючи освітні програми, законодавчі ініціативи та підтримуючи професійні об'єднання [2, с.72].

Університети Ізраїлю відіграють вагомую роль у підготовці кваліфікованих соціальних працівників. Навчальні програми на рівнях бакалаврату та магістратури поєднують теоретичне навчання з практичною підготовкою, що забезпечує випускникам здатність професійно діяти в різноманітних соціальних контекстах [25, с.76].

Серед прикладів таких програм виділяються:

Бен-Гуріонський університет Негева (BGU), тут діють програми для бакалаврів та магістрів з соціальної роботи, із фокусом на роботі з дітьми та сім'ями, психічному здоров'ї, арт-терапії та соціальній справедливості, де вже з першого року студенти мають можливість проходити практичну підготовку та відвідувати спеціалізовані курси для роботи з молоддю [13, с.1].

Також, Коледж Сапір, відомий своєю програмою, що акцентується на соціальній справедливості та роботі з маргіналізованими групами. Студенти беруть участь у міжнародних проектах, включно з програмами в Індії та Ефіопії, та створюють інноваційні соціальні ініціативи.

Єзреельська долинна академічна колегія (YVC) пропонує бакалаврат із соціальної роботи, наголошуючи на роботі в сільських та мультикультурних

громадах, а також розвиваючи навички медіації. З 2024 році тут доступна спеціальна програма для осіб з попередньою академічною підготовкою.

Університет Хайфи реалізує адаптовану програму для ультраортодоксальних студентів. Ця програма поєднує академічні вимоги з культурними особливостями громади та включає тривалу дворічну практику, що поєднує академічні вимоги з культурними особливостями [25, с.77].

Крім університетських програм важливе місце займають професійні організації, які встановлюють стандарти роботи, підтримують розвиток кваліфікації соціальних працівників і захищають їхні інтереси.

Одним з таких об'єднань соціальних працівників є Ізраїльська профспілка соціальних працівників (ISASW) котра функціонує в межах Загальної федерації праці (Гістадрут) та є єдиною офіційно уповноваженою інституцією, яка представляє інтереси соціальних працівників у відносинах із державними установами, місцевими органами влади та роботодавцями, де основною метою профспілки є вдосконалення умов праці, посилення соціального захисту співробітників галузі та підтриманні ініціатив з підвищенням фінансування соціальної сфери [25, с.83]. Також профспілка активно займається колективними переговорами, працює над укладанням трудових угод, допомагає оптимізації робочого навантаження і також сприяє забезпеченню спеціалістів необхідними ресурсами для виконання професійних обов'язків.

Взагалі, інституціоналізація соціальної роботи в Ізраїлі є результатом комплексного підходу, яка поєднує академічну підготовку кадрів, високі професійні стандарти та вагому роль у вирішенні соціальних проблем, і якраз ця система забезпечує формування адаптивної та високваліфікованої структури соціального захисту яка ефективно відповідає на виклики сучасного ізраїльського суспільства [25, с.88]. Успішна взаємодія між академічними установами, громадськими ініціативами та державними інституціями – усе це зміцнює можливості соціальної роботи, сприяючи її поступальному розвитку.

Соціальні працівники в Ізраїлі не лише реалізують політику держави, а й виступають активними ініціаторами змін, впроваджуючи інноваційні підходи до соціальної інтеграції, міжсекторальної кооперації та захисту прав людини [25, с.85]. Завдяки партнерству з університетами та професійними асоціаціями вони постійно удосконалюють свої навички та залучають до науково-дослідної діяльності.

Усе це дає підстави розглядати соціальну роботу в Ізраїлі як про сталу та стратегічно важливу сферу, що спроможна не лише реагувати на актуальні соціальні виклики, але й сприяти формуванню сучасної моделі соціального розвитку, заснованої на принципах рівності, справедливості та гуманізму [41].

Ізраїльський досвід розвитку соціальної роботи є прикладом успішної інтеграції академічної освіти, практичного досвіду та державної політики. З моменту проголошення державності у 1948 році соціальна робота поступово інституціоналізувалася, а згодом, набув статусу самостійної академічної дисципліни, яка активно розвивається в провідних вишах країни [33, с.76].

Перший офіційний курс з підготовки соціальних працівників було започатковано ще у 1958 році на базі Єврейського університету в Єрусалимі. Вже тоді виникла потреба у кваліфікованих фахівцях, які могли б допомагати новоприбулим іммігрантам, ветеранам, дітям без опіки, а також реагувати на соціальні кризи у повоєнний період. На початкових етапах програма була зосереджена на наданні базових навичок у сферах соціальної роботи, соціології, психології та права [33, с.77].

Сьогодні соціальна робота як сфера освіти представлена в найкращих університетах Ізраїлю [2, с.3] :

— Єврейський університет Єрусалиму (The Hebrew University of Jerusalem) є одним із піонерів у підготовці соціальних працівників. Школа соціальної роботи та соціального забезпечення Пауля Баера Вальдена є лідером в академічному та практичному навчанні фахівців.

- Тель-Авівський університет (Tel Aviv University), у його структурі функціонує школа соціальної роботи Боба Шапелла котра є однією з найвідоміших у країні – забезпечує багаторівневу підготовку з акцентом на дослідженнях, мультикультурних підходах і соціальній справедливості.
- Університет Хайфи (University of Haifa) пропонує міждисциплінарну програму з соціальної роботи, яка зосереджена на вразливих групах, таких як арабське населення Ізраїлю, іммігранти, жінки, діти, люди з особливими потребами.
- Університет Бен-Гуріона в Негеві (Ben-Gurion University of the Negev) — відомий своєю соціальною роботою в сфері маргінальних районах країни та серед бедуїнських громад .
- Академія Тель-Хай (Tel-Hai College) активно працює над розробкою практичних програм соціальної роботи зосереджених на соціальному підприємстві та громадах на півночі Ізраїлю [33, с.78].

Ізраїльські університети пропонують вищу освіту всіх рівнів у сфері соціальної роботи:

- 1) Бакалавр соціальної роботи — це трирічний базовий курс, який зосереджується на базових знаннях, роботі в установах соціального забезпечення, молоді, сім'ї, людей літнього віку тощо.
- 2) Магістр соціальної роботи — надає більш глибокі знання в певній галузі (клінічна соціальна робота, соціальна політика, супервізія тощо), зазвичай триває від 2-5 років, залежно від успішного завершення заключної наукової роботи.
- 3) Докторська ступінь (PhD) — навчання в аспірантурі соціальної роботи, яке триває кілька років, залежно від того, як просувається дослідження, наголошує на наукових дослідженнях, аналізі політики, інноваційних заходах і міжнародній співпраці. Ізраїльські дослідники активно публікують статті в міжнародних рецензованих журналах [2, с.2].

Важливою складовою підготовки соціального працівника є польова практика, яка починається з першого року навчання, студенти повинні пройти обов'язкову практику в державних і недержавних установах соціального обслуговування, лікарнях, школах, реабілітаційних центрах і громаді. Єрусалимський університет співпрацює з понад 100 установами по всій країні. У Тель-Авівському університеті практичне стажування триває мінімум 500 годин і оцінюється керівниками та викладачами. Хайфський університет має власну лабораторію соціального моделювання, де студенти можуть моделювати реальні життєві ситуації, щоб підготуватися до проблем, з якими вона стикаються під час роботи з клієнтами. Університет Бен-Гуріона реалізує програму «залучення громади», в рамках якої студенти організовують соціальні заходи в сільській місцевості на півдні [25, с.81].

Програми соціальної роботи в ізраїльських університетах забезпечують підготовку фахівців високого рівня, які здатні відповідати на складні соціальні виклики сучасного суспільства [25, с.78].

Інституціоналізація соціальної роботи в Ізраїлі невіддільна від професійних асоціацій, які є потужним інструментом захисту прав працівників, покращення стандартів практики та розвитку галузі (див. додаток Г). Ізраїльська асоціація соціальних працівників (ISASW — Israel Association of Social Workers) – знаходиться в центрі цього процесу [25, с.77].

В своїх працях I. Weiss-Gal, S. Spiro, та M. Sherer звертають увагу, що заснована в 1937 році, ISASW є найстарішою та найвпливовішою професійною організацією соціальних працівників у країні. Її діяльність спрямована на підвищення якості соціальної роботи, захист інтересів фахівців і клієнтів, сприяння професійному зростанню членів організації [44, с.292].

Соціальні працівники (ISASW) були створені для виконання трьох основних функцій:

- 1) діяти як професійна асоціація, ведучи переговори про заробітну плату та умови праці для соціальних працівників, а також допомагати працівникам у працевлаштуванні;
- 2) розробляти етичний кодекс професії;
- 3) впливати та відстоювати соціальну політику [44, с.292].

Ізраїльська асоціація є членом Міжнародної федерації соціальних працівників (IFSW), що дозволяє інтегрувати міжнародні стандарти в національну практику та обмінюватись досвідом з експертами з інших країн [30].

Окрім загальнодержавних професійних об'єднань, в Ізраїлі діють також і спеціалізовані мережі, котрі представляють інтереси окремих етнічних та культурних спільнот, такою є АЛІК – це арабо-єврейська організація, що займається соціальними змінами, розпочала свою діяльність у Неgevі у 2000 році. Створена організація об'єднує арабів та євреїв, які працюють разом над створенням рівноправного спільного простору, що сприяє рівноправному співіснуванню та збереженню культурної та ідентичної самостійності обох громад. Сьогодні її діяльність охоплює громадські організації по всій країні та перетинає кордони в рамках міжнародних проектів [20].

Діяльність організації керується принципами громадського підходу, який призводить до виявлення проблем та розробки необхідних відповідей, залучаючи при цьому місцевих та національних партнерів і місцеве керівництво в кожній громаді.

Поточна робота концентрується на чотирьох основних напрямках:

- підтримка лідерських якостей та залучення молоді арабського світу;
- розвиток громадських ініціатив серед бедуїнського суспільства в Неgevі;
- сприяння гармонійному співіснуванню арабів та євреїв по всій країні;
- покращення здоров'ю та благополуччю дітей у бедуїнському громадах в Неgevі.

Ситуаційний центр, створений АІС – Інститутом Негева спільно з усіма партнерами, забезпечив відповіді на всі ці й інші труднощі, водночас створюючи єврейсько-арабську екосистему, яка функціонує разом на благо суспільства. Було створено цільові групи з питань освіти, стійкості, інформаційно-просвітницької діяльності, захисту тощо, в яких тісно співпрацюють представники уряду, органів влади, організацій громадянського суспільства та Командування тилу. Інституціоналізація та забезпечення доступності наявних знань в організації, постійне навчання команд, а також професійні процеси оцінювання та дослідження приводять АІК – Інститут Негева до досконалості у своїй галузі діяльності.

Сотні єврейських та арабських волонтерів працювали разом у селах та містах Негеву, створюючи прихистки, проводячи неформальні заходи для дітей та батьків, надаючи емоційну підтримку, пакуючи продуктові набори тощо [20].

Громада також виступає за гендерну та етнічну рівність у галузі зайнятості, підтримуючи молодих фахівців та впроваджуючи діалог між єврейськими та арабськими соціальними працівниками, щоб створити спільний професійний простір. Мережа соціальних працівників з арабських громад реалізує дуже важливу функцію для забезпечення рівного доступу до соціальної підтримки для всіх верств населення, незалежно від етнічного походження, і це також є прикладом успішної інтеграції культурної компетентності в практику соціальної роботи, що особливо актуально для країн з багатонаціональними групами населення [20].

Спілка молодих соціальних працівників Ізраїлю (Israel Union of Social Workers) є новою, але динамічно професійною асоціацією, створеною для вирішення зростаючих викликів, з якими стикаються молоді фахівці та випускники соціально-робочих програм в Ізраїлі, основними завданнями якої є захист трудових прав молодих соціальних працівників (див. додаток Г). Її діяльність розпочалася приблизно з 2011–2012 років, але особливо активною вона стала після масових страйків соціальних працівників у 2011 та 2021

роках, коли молоді спеціалісти відстоювали свої право на гідні умови праці [42].

У 2020–2021 роках Спілка розпочала кампанію звернувши увагу на погану оплату праці та важкі умови праці, з якими стикаються молоді працівники, у відповідь на ці виклики в Тель-Авіві створили Центр підтримки молодих працівників, де пропонується юридична та кар'єрна допомога. Після двомісячного страйку у 2020 році було розроблено нову трудову угоду, яка була оформлена в колективний договір і підписана у травні 2022 року. Угода спрямована на зміну умов праці фахівців соціальної роботи, передбачаючи підвищення стартової заробітної плати до 8 500 шекелів на місяць, а також підвищення заробітної плати для всіх соціальних працівників на 5-20%. Основний акцент в угоді зроблено на вдосконаленні підвищення заробітної плати соціальним працівникам, які не займають керівних посад з урахуванням досвіду, наявності вищого наукового ступеня та виконання інших професійних інших професійних ролей [43, с.185].

Профспілка молодих працівників соціальної сфери стає дуже важливою для формування нового покоління професіоналів, які не лише працюватимуть у цій сфері, але й активно впливають на державну політику щодо соціального захисту. Його діяльність наголошує на необхідності інституційної підтримки професіонала з самого моменту приходу до професії для забезпечення сталості, мотивації та якості допомоги людям [22].

В Ізраїлі групи для професіоналів та соціальних працівників мають вирішальне значення для формування, росту та захисту соціальної роботи як кар'єри, бо їх діяльність охоплює не лише підтримку фахівців на індивідуальному рівні, але й систематичний вплив на політичні, соціальні та професійні процеси [44, с.292].

Ці групи встановлюють моральні вказівки, правила поведінки, необхідні кваліфікації для професіоналів та беруть участь у процесі сертифікації для соціальних працівників, такі як Ізраїльська асоціація соціальних працівників (ISASW) разом з Міністерством праці та соціального забезпечення розробила

етичний кодекс соціального працівника Ізраїлю, який регулює професійні стандарти поведінки, конфіденційність, взаємодію з клієнтами асоціації та активно співпрацює з університетами щодо формування освітніх програм [44, с.294].

Професійні групи відіграють вирішальну роль у висловленні занепокоєння соціальних працівників перед владою, це охоплює і залучення до законів, пов'язаних із соціальним забезпеченням, і захистом прав дітей і також імміграційною політикою. Не менш важливим можна вважати зусилля щодо підвищення оплати праці, вдосконалення робочих місць та полегшення навантаження для одного соціального працівника. У 2011, 2020 та 2021 роках в країні відбувались страйки та протести метою яких було привернення уваги до складних умов праці, домогтися гідної оплати праці, а також забезпеченням належної підтримки з боку представників соціальної сфери [25].

Професійні об'єднання є ключовими інституціями для захисту соціальних працівників у конфліктних або кризових ситуаціях: надають юридичну підтримку членам асоціації у разі скарг клієнтів, порушення прав на роботі, дискримінації. Реагують на професійні ризики, такі як фізична або емоційна агресія, загрози в умовах роботи з важкими клієнтськими групами (наприклад, залежні, біженці, люди з ПТСР). Забезпечують психологічну підтримку та емоційне розвантаження для соціальних працівників, зокрема через групи підтримки, тренінги з боротьби з професійним вигоранням [44, с.290].

У 2021 році Ізраїльська асоціація соціальних працівників ініціювала резолюцію Кнесету щодо обов'язкової страховки від насильства на робочому місці для всіх соціальних працівників. Мережа арабських соціальних працівників у 2022 році домоглася створення окремої державної програми соціальної підтримки жінок у арабських селах [29].

Організація соціальних працівників у партнерстві з університетами забезпечила впровадження щорічної сертифікації психосоціальних практиків для підтримки професійного рівня в терапевтичній практиці [36, с.30].

Ізраїльські професійні асоціації, як учасники Міжнародної федерації соціальних працівників (IFSW), активно співпрацюють з міжнародною спільнотою, беручи участь у глобальних форумах та обмінюючись досвідом з колегами з різних країн, що сприяє адаптації світових стандартів соціальної роботи до унікальних особливостей Ізраїлю, вони є не тільки опорою для працівників, а й ключовими гравцями в удосконаленні соціальної роботи як системи, впливаючи на законодавство, навчальні програми та загальну атмосферу допомоги в ізраїльському контексті [44, с.294].

У Ізраїлі соціальна робота вважається престижною професією, що підлягає жорсткій регламентації відповідно до чітких законів та етичних норм. Ця система регулювання забезпечується спільними зусиллями державних органів та професійних асоціацій, які розробляють етичні кодекси та керівні принципи.

З моменту свого створення ISASW служить як професійна організація, профспілка та лобі соціального забезпечення, а також представляє своїх членів з питань зайнятості, таких як оплата праці та умови праці. Сфера соціальної роботи в Ізраїлі суворо регулюється державою, та професійними органами. Завдяки таким законам як Social Workers Law (1996), та ефективним етичним стандартам, незахищені верстви населення можуть отримати якісну та відповідну допомогу (див. додаток Б) [44, с.292].

Саме асоціація очолила боротьбу для прийняття Закону про соціальних працівників та створення Ради соціальної роботи [44, с.294]. В рамках своєї діяльності, асоціація ратифікувала кодекс етики та створила механізми для розгляду скарг громадськістю та соціальними працівниками. Водночас, ISASW розпочала войовничу боротьбу за підвищення рівня заробітної плати соціальних працівників та за розширену державу загального добробуту [43, с.185].

Кульмінацією цієї боротьби було прийняття Закону про соціальну роботу 1996 року, незважаючи опір його прийняттю з боку посадовців Міністерства юстиції та Казначейство, які були стурбовані можливим негативним впливом на свободу зайнятості та очікувані витрати, що виникають внаслідок негнучкості ринку праці [44, с.290].

Зрештою, ізраїльська соціальна робота та соціальні служби завжди сприймалися як вирішальний засіб подальшого розвитку цілей держави загального добробуту.

Основним нормативним актом, що визначає професійну діяльність соціальних працівників, є Закон «Про соціальних працівників» (Social Workers Law), 1996 року. Він чітко визначає, хто має право називатися соціальним працівником, обов'язковою умовою є наявність академічної освіти за відповідним фахом. Закон передбачає створення національного реєстру соціальних працівників під керівництвом Міністерства соціального захисту Ізраїлю та встановлює механізм анулювання або обмеження професійної ліцензії у разі порушення етичних або професійних стандартів [44, с.293].

Кодекс етики, Ізраїльська асоціація соціальних працівників прийняла вперше у 1978 році. Хоча цей кодекс був підкріплений організаційними санкціями, йому бракувало статутної основи. Закон «Про соціальних працівників » 1996 року призвів до суттєвих змін у статусі кодексу етики, оскільки він вперше створив Правовий механізм для забезпечення дотримання етичних правил. Закон уповноважив Міністр праці та соціальних справ, в документі міститься основоположні принципи діяльності професіоналів, включаючи повагу до гідності клієнтів і дотримання професійної відповідальності, заборону експлуатації клієнтів, а також дотримання професійних обов'язків перед клієнтами, колегами та суспільством. Особливу увагу приділено складним етичним дилемам, які можуть виникнути під час роботи з уразливими групами, такими як діти, люди з інвалідністю, жертви насильства. Закон визначив що порушення цих

етичних норм буде карається. Покарання мають форму попередження, догани, штрафу, призупинення реєстрації в Соціальній Реєстр працівників і навіть анулювання ліцензії на практику соціальна робота [44, с.492].

Законодавча база соціальної роботи в Ізраїлі доповнюється рядом інших законів, що регулюють окремі сфери діяльності.

Наприклад, Закон про запобігання жорстокому поводженню з неповнолітніми та безпорадними особами (Law for the Prevention of Abuse of Minors and Helpless Persons, 1989) потребує розслідування та втручання соціальних працівників та, за необхідності, порушувати судові провадження, проведення обстеження та консультацій. Аналогічно, Закон про рівні права людей з інвалідністю (Equal Rights for Persons with Disabilities Law, 1998) встановлює принцип надання соціальної підтримки людям з особливими потребами, у тому числі через діяльність соціальних працівників (див. додаток Б) [44, с.290].

Варто зазначити, що для отримання професійної ліцензії соціальні працівники повинні завершити навчання за програмою бакалавра або магістра соціальної роботи в закладі, акредитованому Радою вищої освіти Ізраїлю, і бути зареєстрованим в Національному реєстрі професіоналів [44, с.292].

З прийняттям Закону про соціальних працівників 1996 року, звання «професійний соціальний працівник» стало юридично визнаним та захищеним. Закон зобов'язує Міністра соціальних справ вести Реєстр соціальних працівників і дозволяє обмежити реєстрацію особами, які не мають Ступінь бакалавра гуманітарних наук із соціальної роботи, наданий вищим навчальним закладом. Як і у випадку з довгостроковими усталеними професіями, такі як юриспруденція та медицина, Закон забороняє телефонувати особам без ліцензії використовуючи професійне звання «соціальний працівник» або здійснювати практику соціальної роботи [44, с.290].

Таким чином, інституціоналізація соціальної роботи в Ізраїлі є результатом цілеспрямованої державної політики та активного залучення академічного та професійного середовища до формування професійної ідентичності соціальних працівників. Університетські програми, що пропонуються провідними вищими навчальними закладами Ізраїлю (таких як Єврейський університет у Єрусалимі, Тель-Авівський університет, Хайфський університет та ін.), [25, с.77] забезпечують комплексну теоритичну та практичну підготовку, тим самим виробляючи кваліфікованих спеціалістів, здатних працювати в мультикультурному середовищі, враховуючи складну соціальну структуру ізраїльського суспільства.

Асоціація, особливо Ізраїльська асоціація соціальних працівників (ISASW), відіграють важливу роль у захисті інтересів фахівців, формуванні етичних стандартів і просуванні соціальної роботи як визнаної професії. Їхня діяльність сприяє професіоналізації галузі, підтримці стандартів якості та впливає на національну соціальну політику.

Отже, інституціоналізація соціальної роботи в Ізраїлі є складним процесом, який включає освітній, нормативний і професійний аспекти, що не тільки забезпечує якісну підготовку кадрів, але й посилює легітимність соціальної роботи як важливої складової системи соціального захисту населення.

2.3. Виклики та перспективи розвитку соціальної роботи в Ізраїлі, досвід для України

Ізраїль має одну з найрозвиненіших систем соціального забезпечення в регіоні, яка продовжує розвиватися відповідно до соціальних, демографічних та економічних змін. Соціальна робота відіграє стратегічну роль в країні, особливо у підтримці вразливих груп населення (сімей у бідності, людей з інвалідністю, мігрантів та дітей у зоні ризику). Проте, поряд із цими

досягненнями, є й багато викликів, які вимагають переосмислення стратегій і методів професійної діяльності [2].

Науковці С. Сургова та О. Файчук зазначають, що система соціального страхування Ізраїлю добре розвинена і керується Міністерством соціального захисту та соціальних служб, що спільно із міським муніципалітетом відповідає за моніторинг, фінансування, співпрацю та нагляд [16, с.821-822].

У контексті ефективного інституційного розвитку системи соціального забезпечення, яку впроваджує Міністерство соціального забезпечення та соціальних служб Ізраїлю спільно з місцевими органами влади, виникли деякі серйозні проблеми, які суттєво впливають на якість соціальної роботи. Незважаючи на створення чітких механізмів контролю та фінансування, системи стикається з внутрішніми проблемами, які потребують термінового вирішення.

Основними викликами соціальної роботи в Ізраїлі можемо виокремити:

- Хронічна нестача кадрів і перевантажені соціальні працівники.

У багатьох муніципальних службах є соціальні працівники які обслуговують понад 200 клієнтів, що значно перевищує міжнародні стандарти. Через це працівники відчують себе емоційне вигорання, а ефективність надання допомоги знижується. За даними Israel Association of Social Workers (IASW), серед 301 соціального працівника, майже 60% з них кажуть, що принаймні раз на тиждень вони стикаються з випадком, коли не можуть забезпечити оптимальний догляд через велик робоче навантаження [44].

- Складна робота з багатокультурним населенням в Ізраїлі вимагає особливих підходів у соціальній роботі. Ізраїльська нація складається із різноманітних етнічних груп, у тому числі євреїв різного походження, арабів та нових іммігрантів, що потребує адаптації стратегії соціального обслуговування до культурних і релігійних особливостей.

- Щодо боротьби з бідністю, близько 20% країн в країні живуть за межею бідності, що показує системну проблему. Це накладає великий тягар

на соціальні служби, які мають справу не тільки з кризовими ситуаціями, але й з тривалим соціальним занедбаням та недовірою населення до державних установ.

- Високий рівень сімейного населення залишається серйозною проблемою, що особливо вражає деякі соціальні групи, зокрема арабську сім'ю, ефіопських євреїв та іммігрантів з країни СНД [16].

Хоча в країні існує розвинене законодавство та численні ініціативи, ефективність їх реалізації часто виявляється недостатньою.

Однак є програми, такі як «МАРА» (National Program for Families in Persistent Poverty) яку можна вважати успішним прикладом, яка запропонувала інтенсивну підтримку понад 3000 родинам, включаючи формування довірчих відносин соціальних працівників та мобілізацію ресурсів. «МАРА» стала однією з перших, де впроваджено Парадигму обізнаності про бідність (PAP) [42, с.2].

Програма «Families First» котра охопила понад 14,000 родин, пропонуючи індивідуальний супровід, психосоціальну допомогу, навчання та сприяння у взаємодії з державними та недержавними інституціями. Визначальною умовою ефективності ініціативи стала діяльність мультидисциплінарної команди, що об'єднує соціальних працівників, психологів і юристів, завдяки чому забезпечується цілеспрямоване реагування на потреби сімей [42, с.3].

А також «Casework for Social Change», інноваційна освітня програма, що залучає студентів до практичної роботи з сім'ями в бідності, такий підхід дозволяє одночасно підготувати фахівців і задовольнити кадрові потреби, а також впровадити нові, емпатійні моделі роботи.

Центри терапії та запобігання сімейному насильству, тісно взаємодіють з поліцією, судами, фондами та медичними установами. Індивідуальна та групова терапія, юридична допомога, житло та фінансова допомога - це частина їх практики. Впровадження примусового нагляду соціальних

працівників, що допомагає зменшити емоційне вигорання та покращити якість допомоги, є важливою інновацією [16, с.826].

Дослідивши це питання можна визначити перспективи розвитку ізраїльської системи соціального захисту:

- Цифровізація соціальних послуг, а саме впровадження електронних систем обліку, мобільних застосунків для спілкування з клієнтами та штучного інтелекту для прогнозування ризиків є наступним етапом трансформації галузі, де у центрі таких змін – людина, її потреби та доступність.
- Інституціоналізація підходу RAR. Парадигма обізнаності про бідність вже довела свою ефективність, і розширення цього підходу на інші групи, такі як люди похилого віку, люди з інвалідністю, молодь — може покращити якість надання послуг [44, с.16].
- Професійна підготовка, необхідне розширення освітніх програм, підвищення статусу професії та створення умов для постійної супервізії та профілактики професійного вигорання серед соціальних працівників.

Тож, соціальна робота в Ізраїлі має значний потенціал, але її ефективність залежить від здатності держави реагувати на актуальні виклики. Успішні програми вже демонструють, що інноваційні, емпатійні й довготривалі моделі можуть змінювати життя родин, що перебувають у кризі. Подальший розвиток галузі потребує інвестицій у людський капітал, технології та послідовної політики підтримки, яка визнає соціального працівника ключовим агентом змін.

Україна перебуває в пошуку концепції розвитку. В рамках цього процесу «міжнародний досвід» користується в нас підвищеним попитом, та може запозичити цінні уроки з досвіду Ізраїлю — країни, яка зуміла побудувати адаптивну, чутливу до потреб населення систему соціального захисту, незважаючи на численні зовнішні та внутрішні виклики [11].

Соціальна робота в Ізраїлі характеризується акцентом на інноваціях, мультидисциплінарному підході та глибокому розумінні контексту бідності, травми, міграції та соціального виключення. Багато програм Ізраїлю є наочним прикладом того, як державна політика здатна поєднувати гуманітарні цілі з ефективністю реалізації. У цьому контексті слід звернути увагу на дослідження С.Ю. Сургової та О.Л. Файчук(2020), які підкреслюють, що приклад роботи з профілактики сімейного насильства в Ізраїлі відрізняється систематичністю, людиноцентричністю та високим рівнем соціальної відповідальності. Наголошуючи, що ізраїльська модель може бути ефективно адаптована в Україні, враховуючи її орієнтацію на принципи інтеграції законодавчих, соціально-терапевтичних і просвітницьких заходів, а також взаємодії між державними і недержавними організаціями у сфері соціального захисту населення [18, с.825].

Ізраїльська модель може бути корисною для України, особливо в контексті підвищення ефективності соціальних програм у період війни та внутрішнього переміщення людей.

Один із прикладів інноваційного підходу – Парадигма обізнаності про бідність (Poverty-Aware Paradigm, PAP). Це підхід, який розглядає бідність не як особисту поразку, а як структурну несправедливість. Соціальний працівник тут виступає як союзник, а не лише як контролер. Наприклад, програма МАРА застосовує PAP для інтенсивної роботи з родинами у стійкій бідності. У ній акцент зроблено на зміцненні самооцінки родин, підтримці стабільних стосунків, доступі до освіти та працевлаштування. Для України таке нововведення умовах зростаючого рівня вразливості через війну та внутрішнє переміщення, PAP дозволить формувати довіру між соціальними службами та населенням, зменшити стигматизацію та підвищити ефективність інтервенцій [41, с.2].

Доповненням до цього можуть стати мультидисциплінарні команди соціального супроводу – це команди, які складаються не лише з соціальних працівників, а й психологів, юристів, освітян, кейс-менеджерів, які працюють

з родиною як єдиною системою. Наприклад, програма Families First (перша в Ізраїлі такого масштабу) об'єднує зусилля фахівців для роботи з понад 14,000 родинами з дітьми. Завдяки цьому відбулося значне зниження кількості випадків вилучення дітей. Для України така модель важлива для роботи з ВПО, сім'ями ветеранів, сім'ями в зоні ризику, які потребують не лише матеріальної допомоги, а й психоемоційного, правового та освітнього супроводу [41, с.4].

Подібний підхід може бути ефективно застосований і в Україні, шляхом залучення студентів до проєктів соціальної підтримки ВПО, людей з інвалідністю, самотніх літніх осіб, інтегруючинавчальний процес із державною соціальною політикою.

Ще одним вагомим елементом є розвиток програми раннього втручання та запобігання вилученню дітей – до прикладу Families on the Path to Growth та Mifgash які працюють із сім'ями, де є ризик нехтування або втрати батьківських прав. Ці програми включають терапію, навчання батьків, підтримку у пошуку роботи, юридичну допомогу. Для України у контексті зростаючої кількості «соціальних сиріт» через війну та міграцію, ізраїльський досвід запобігання інституціоналізації дітей є вкрай актуальним.

Професійний статус та захист соціального працівника. Ізраїль визнає соціальну роботу як регульовану професію [44, с. 291].

Для України це актуалізація професійного стандарту, запровадження обов'язкової сертифікації та етичного кодексу можуть підняти престиж професії та знизити відтік кадрів.

Ізраїльський досвід у сфері соціальної роботи є цінним орієнтиром для України, особливо у контексті післявоєнної реконструкції та зростаючої соціальної вразливості населення. Практики РАР, раннє втручання, мультидисциплінарні команди, інтеграція студентства в практику та захист професії — це не просто успішні приклади, а реальні інструменти змін.

Тож, Україна має потенціал адаптувати ці моделі до власного контексту, зміцнивши соціальну роботу як професію — не лише як інституцію допомоги, а як рушій змін у суспільстві.

Досвід соціальної роботи в Ізраїлі демонструє ефективність цілісного, міждисциплінарного та людиноцентричного підходу до соціального захисту, що базується на глибокому розумінні причин соціальних проблем, зокрема системної бідності, культурного розмаїття, соціального виключення. Та незважаючи на ці виклики, Ізраїль зумів вибудувати дієву мережу програм підтримки, спрямованих на довготривалі зміни в житті вразливих родин.

Для України, яка перебуває в умовах війни, гуманітарної кризи та структурних реформ, ізраїльський досвід є цінним джерелом практичних рішень. Адаптація таких підходів, як соціальна робота, орієнтована на подолання бідності як системної проблеми, раннього втручання для збереження родини, мультидисциплінарна співпраця фахівців, людиноцентричність, а також активна інтеграція освіти і практики можуть стати рушієм позитивних змін у сфері соціального захисту в Україні [6].

Подальший розвиток соціальної роботи потребує державної підтримки, законодавчого врегулювання, підвищення престижу професії соціального працівника та формування нової професійної культури, що базується на емпатії, партнерстві та довірі. Ізраїльський досвід переконливо доводить, що соціальна робота може бути не лише допомогою, а й інструментом глибокої трансформації суспільства.

Висновки до другого розділу

Розвиток соціальної роботи в сучасному Ізраїлі є результатом глибоко продуманої державної політики, активної участі професійних інституцій та готовності суспільства відповідати на складні соціальні виклики. У цьому розділі було розглянуто ключові складові, які визначають ефективність та динаміку соціальної сфери країни.

Ізраїльська модель соціального захисту відзначається поєднанням державних програм, спрямованих на довготривалу підтримку сімей у зоні ризику, з інноваційними підходами, як-от Парадигма обізнаності про бідність. Програми «МАРА», «Families First», «Mifgash» та інші забезпечують не лише матеріальну підтримку, а й глибоку психосоціальну допомогу, що підвищує стійкість родин і запобігає соціальному відчуженню.

Водночас Ізраїль демонструє високий рівень інституціоналізації соціальної роботи: університетські програми, наукові дослідження, професійні асоціації та етичні кодекси формують професійне середовище, в якому соціальний працівник виступає не просто функціонером, а агентом змін.

Окрему увагу заслуговують сучасні виклики — міграція, соціальна поляризація, хронічна бідність — які Ізраїль намагається вирішувати шляхом інновацій, міжвідомчої співпраці та підтримки професійної спільноти. Усе це становить значний інтерес для України, де формування ефективної соціальної політики потребує опори на успішні міжнародні практики.

Виходячи з цього, ізраїльський досвід соціальної роботи є не лише прикладом глибоко структурованої системи допомоги, але й джерелом натхнення для країн, які прагнуть створити стійку, справедливую та гуманну соціальну модель. Для України це можливість перейняти найкращі практики, адаптувати їх до національного контексту та закласти основи для оновленої соціальної політики.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження становлення та розвитку соціальної роботи в Ізраїлі у ХХ-ХХІ було з'ясовано, що ізраїльська модель соціального забезпечення є унікальним прикладом поєднання історичних традицій, державотворення та інноваційних методів вирішення соціальних проблем. На його формування вплинули глибокі релігійні та моральні цінності, складний

історичний контекст становлення єврейської держави, потреби полікультурного та поліетнічного суспільства.

У рамках дослідження впливу традиції єврейської благодійності на розвиток соціальної роботи в Ізраїлі ми проаналізували принципи благодійності, які лягли в основу громадських ініціатив і діяльності сіоністських організацій у перші роки ізраїльської держави. Це також стало основою для формування системи соціального захисту, яка згодом переросла в загальнодержавну систему.

У початковий період після створення держави активно налагоджувалося соціальне забезпечення завдяки єврейським іммігрантам та сіоністським організаціям, які стали основними постачальниками соціальних послуг для нових іммігрантів. Це підтверджує важливу роль, яку відіграє міграційний процес у розбудові соціальної безпеки. Згодом у країні сформувалася цілісна система соціального забезпечення через законодавство, професійне навчання персоналу та багаторівневі програми підтримки. Це призвело до формування високих стандартів професійної діяльності у сфері соціальної роботи, що також визначає перспективи розвитку соціальної роботи в Україні.

На нашу думку, особливої уваги заслуговує національна політика соціального забезпечення, яка охоплює широкий спектр програм від підтримки малозабезпечених сімей до запобігання соціальному сирітству. Такі програми, як «МАРА», «Families First», «Mifgash» і «Families on the Path to Growth» є доказом того, що країна активно шукає комплексні та гнучкі рішення для роботи з уразливими верствами населення.

Отже, ми встановили, що досвід Ізраїлю є дуже цінним для України, особливо в умовах війни, внутрішнього переміщення населення, зростання соціальної нерівності. Ізраїльська модель соціальної роботи може бути адаптована до українських реалій і стати зразком поєднання гуманістичних цінностей, високих стандартів професійної діяльності та ефективного державного управління у сфері соціального захисту.

У той же час соціальна робота в Ізраїлі стикається з багатьма сучасними викликами: все більш багатокультурне населення, хронічна бідність, велике емоційне навантаження на фахівців і необхідність постійно адаптуватися до нових умов. Водночас саме ці виклики стимулюють подальший розвиток, інновації та міжінституційну співпрацю в галузі.

Таким чином, соціальна робота в Ізраїлі пройшла шлях від стихійної допомоги до інституціоналізованої, науково обґрунтованої, етично орієнтованої професійної діяльності, її становлення та розвиток є цінним прикладом того, як під впливом соціальних змін соціальна система може бути людиноорієнтованою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вільгош В. Сучасний стан соціальної роботи в Ізраїлі // Social Work and Education. – 2014. – Т. 1, № 1. – С. 133.
2. Глазунов С. В. Нариси з історії соціальної роботи. – Дніпро: РВВ ДНУ, 2015. – 116 с.
3. Дячок Д. І. Особливості соціального забезпечення військовослужбовців держави Ізраїль // Серія ПРАВО. – 2024. – Вип. 84, ч. 2. – С. 94–99.
4. Інформаційно-аналітичний журнал «Релігійна панорама». Київ. – 2005. - № 10. - С. 84. URL: https://ure-online.info/prints/rp/2005_10_62.pdf (дата звернення: 03.05.2025)
5. Козловський І. Адаптація іммігрантів: досвід Ізраїлю // Журнал соціальних досліджень. – 2018. – Т. 3, № 1. – С. 45–59.

6. Коли кожен громадянин важить: ізраїльський досвід соціальної інклюзії для України. URL: <https://neweurope.org.ua/en-israel-s-experience-of-social-inclusion-lessons-for-ukraine/> (дата звернення: 11.03.2025)

7. Коляденко С. М. Розвиток соціальної роботи у Ізраїлі: історія та сучасність // Євреї на Житомирщині: історія і сучасність: матеріали другої Всеукр. наук.-практ. конф. – 2008. – С. 153–162.

8. Комарова Н. В. Координована інтервенція як метод підвищення адаптаційних можливостей душевнохворих на прикладі реабілітаційного центру Ізраїлю: автореф. магіст. роботи / Н. В. Комарова. – Миколаїв, 2019. – 13 с.

9. Кубіцький С. О. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах: навч. посіб. – Київ : ДАКККиМ, 2009. – 298 с.

10. Ласінська М. Міжнародні та міжконтинентальні міграції єврейського населення (наприкінці XIX – початку XX століття) // Науковий вісник Миколаївського нац. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського. Серія: Історичні науки. – 2018. – № 2. – С. 101–105.

11. Лемєнов О. Допомога армії: досвід Ізраїлю// Економічна правда. - 2014. - URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2014/08/11/481827> (дата звернення: 13.03.2025)

12. Міністерство соціального забезпечення Ізраїлю: веб-сайт. URL: <https://www.gov.il/en/departments/molasa/govil-landing-page> (дата звернення: 05.03.2025)

13. Романюк Л. П. Становлення і розвиток вищої освіти в державі Ізраїль // Наукові записки Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. – 2010. – № 30. – С. 140–144.

14. Сергієнко О. Соціальна політика в сучасному світі та в Україні // Україна: аспекти праці. – 2002. – № 1. – С. 31–37.

15. Сидоренко А. І. Ізраїль в перші роки після утворення держави: соціальні виклики та їх вирішення // Історія та політика. – 2010. – Т. 4, № 2. – С. 45–62.

16. Сургова С. Ю., Файчук О. Л. Державна політика у сфері подолання та протидії насильству в сім'ї: досвід України та Ізраїлю // Інститут державного управління, ЧНУ ім. П. Могили. – 2020. – С. 816–836.
17. Цветков М. Досвід соціально-психологічної терапії з профілактики та подолання насилля в сім'ях на прикладі Ізраїлю: автореф. магіст. роботи / М. Цветков. – Миколаїв, 2019. – 17 с.
18. Aust C. Burying the Dead, Saving the Community: Jewish Burial Societies as Informal Centres of Jewish Self-Government // 2022. – P. 203–223.
19. Achouch Y., Morvan Y. Kibboutz et villes de développement en Israël: Les utopies sionistes, des idéaux piégés par une histoire tourmentée // Justice Spatiale | Spatial Justice. – 2012–2013. – No. 5. – P. 24.
20. Arab-Jewish Center for Equality, Empowerment and Cooperation: веб-сайт. URL: <https://ajeec-nisped.org.il> (дата звернення: 03.05.2025)
21. About AICE – Jewish Virtual Library: веб-сайт. URL: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/charity-throughout-jewish-history> (дата звернення: 29.02.2025)
22. Ben-Rafael E., Stern S. Israel and the Social Sciences: The Contribution of Sociology to the State's Development // Journal of Israeli History. – 2009. – Vol. 25, No. 3. – P. 256–273.
23. Daniel L., Weiss Y. Challenging Ethnic Citizenship: German and Israeli Perspectives on Immigration. – 2002. – P. 290.
24. Desille A. Jewish Immigrants in Israel: Disintegration Within Integration? – 2020. – P. 141–159.
25. Faisal A. Social Work Education in Israel // International Journal of Social Work. – 2015. – Vol. 76, No. 1. – P. 75–94.
26. Fensterheim G. The Social and Communal Role of Synagogues in Ra'anana. – The Senate of The Hebrew University of Jerusalem, 2021. – P. 184.
27. Grinstein-Weiss M., Kondratjeva O., Roll S. P., Pinto O., Gottlieb D. The Saving for Every Child Program in Israel: an overview of a universal asset-

building policy // Asia Pacific Journal of Social Work and Development. – 2019. – Vol. 29, No. 1. – P. 20–33.

28. Gorodzeisky A. Israel: An Immigrant Society // Key Concepts in Migration / eds. Bartram D., Poros M., Monforte P. – SAGE, 2017. – P. 17.

29. Ibrahim M., Allasad Alhuzail N., Bar-On A. The professionalization of social work in Israel's Arab society // International Social Work. – 2020. – Vol. 65, No. 4. – P. 746–760.

30. IFSW Executive issues censure against the Israeli union of social workers for not acting to promote peace: веб-сайт. URL: <https://www.ifsw.org/ifsw-executive-issues-censure-against-the-israeli-union-of-social-workers-for-not-acting-to-promote-peace> (дата звернення: 02.05.2025)

31. Karkabi N. On Assimilation Politics in Israel: Miscegenation, Conversion, and Indigeneity. – 2024. – P. 21.

32. Keara S. Practical Bikkur Holim: a guide for visiting the sick. – Hebrew Union College, Jewish Institute of Religion School of Rabbinic Studies, 2014. – P. 87.

33. Levitan R. Immigrant Social Networks in Israel // Israeli Social Studies. – 2020. – Vol. 5, No. 2. – P. 71–84.

34. Mifgash | Children in neglect: веб-сайт. URL: <https://rashi.org.il/en/programs/children-in-neglect> (дата звернення: 13.04.2025)

35. Nani Z., Zeltzer-Zubida A. Patterns of Immigration and Absorption. – Israel, 2012. – P. 30.

36. Non-governmental Health Organizations in Palestine from Israeli Occupation to Palestinian authority. Abuiyada R., Abdulkarim R. - 2016. – P. 29-42

37. Neuman S. Aliyah to Israel: Immigration in Times of Adversity // IZA Discussion Paper No. 89. – Bar-Ilan University, 1999. – 64 p.

38. Rafeedie A. Social Protection to Combat Mass Poverty and Fragility // International Scientific Symposium: Priorities for Palestine's Economy in the Midst of War. – 2024. – P. 16.

39. Schindler R. Reform and Welfare Policy: The Contribution of Henrietta Szold. – Bar-Ilan University, 1981. – P. 149.

40. Sharon Levy | Participant in the `Families First` Program: веб-сайт. URL: https://www.thejoint.org.il/en/success-stories/sharon-levy-participant-in-the-families-first-program/?utm_source (дата звернення: 12.04.2025)

41. Saar-Heiman Y., Lavie-Ajayi M., Krumer-Nevo M. Poverty-aware social work practice: Service users' perspectives // Child & Family Social Work. – 2016. – Vol. 22, No. 2. – P. 10.

42. Timor-Shlevin S., Saar-Heiman Y., Krumer-Nevo M. Poverty-Aware Programs in Social Service Departments in Israel: A Rapid Evidence Review of Outcomes for Service Users and Social Work Practice // Int. J. of Environmental Research and Public Health. – 2023. – Vol. 20, No. 1. – P. 889.

43. The Herbert M. Singer Annual Report Series: Society, Economy and Policy in Israel. State the Nation Report. – Jerusalem, 2017. – P. 382.

44. Weiss-Gal I., Spiro S., Sherer M., Korin-Langer N. Social work in Israel: Professional characteristics in an international comparative perspective // Int. J. of Social Welfare. – 2004. – Vol. 13. – P. 287–296.

45. Yishai Y. Social Policy in Israel: The Challenge of Integration // Journal of Social Policy. – 1991. – Vol. 20, No. 3. – P. 121–137.

46. Charity (Tzedakah): Charity Throughout Jewish History: веб-сайт. URL: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/charity-throughout-jewish-history> (дата звернення: 29.02.2025)

ДОДАТКИ

Додаток А

Етапи становлення соціальної роботи в Ізраїлі (1940-2020)

Період	Основні події	Внесок в розвиток соціальної роботи
1940-1970	Період до створення Ізраїлю та перші роки незалежності	Створення перших соціальних служб на основі традицій єврейської благодійності, участь сіоністських організацій у соціальному захисті.
1970-1990	Сформування державної системи соціального захисту	Створення Міністерства соціальних справ, розробка соціальної політики, закони щодо підтримки родин і соціальних груп.
1990-2000	Поглиблення	Створення

	професіоналізації соціальної роботи	університетських програм, розвиток професійних асоціацій, впровадження етичних стандартів професії.
2000-2025	Інституціоналізація соціальної роботи, міждисциплінарний підхід	Розвиток інноваційних програм, таких як «МАРА», «Families First», а також надання професійної освіти і підтримки соціальних працівників через супервізії та сертифікації.

Додаток Б

Основні законодавчі акти, що регулюють соціальну роботу в Ізраїлі

Закон	Дата прийняття	Опис	Вплив на розвиток соціальної роботи
Закон про соціальних працівників	1996	Регулює діяльність соціальних працівників, встановлює вимоги до освіти, сертифікації та етичні стандарти професії	Визначає статус соціальних працівників, формує базу для професійної діяльності
Закон про права осіб з інвалідністю	1998	Надає права особам з інвалідністю на	Розширює сферу соціальної роботи, підвищує

		рівні з іншими громадянами	інклюзивність соціальних програм
Закон про захист дітей від насильства	1989	Забезпечує правовий захист дітей, визначає механізми втручання у випадках насильства	Створює основу для програм раннього втручання та захисту дітей

Додаток В

Програми соціального захисту та соціальної роботи в Ізраїлі

Програма	Мета	Опис	Цільова аудиторія
МАРА	Підтримка сімей, які перебувають у стійкій бідності	Програма надає інтенсивну допомогу сім'ям, спрямована на зменшення рівня бідності та соціальної ізоляції	Сім'ї з низьким доходом, багатодітні родини

Families First	Підтримка сімей з дітьми, що перебувають у складних життєвих обставинах	Програма надає соціальні послуги, включаючи фінансову, юридичну та психологічну допомогу	Сім'ї, що знаходяться у стані соціального ризику
Mifgash	Підтримка сімей, в яких діти визначені як такі, що страждають від нехтування	Програма забезпечує регулярні зустрічі з соціальними працівниками, індивідуальний супровід	Сім'ї, де зафіксовано нехтування потребами дітей
Families on the Path to Growth	Підтримка сімей з дітьми віком від 0 до 18 років, які мають високий ризик жорстокого поводження з дітьми – на межі вилучення із сім'ї	Програма включає в себе інтенсивний соціальний супровід, роботу з усіма членами родини, допомогу у відновленні батьківства	Сім'ї з високим ризиком вилучення дітей через жорстоке поводження

Додаток Г

Професійні асоціації соціальних працівників в Ізраїлі

Асоціація	Дата заснування	Основні функції	Вплив на розвиток професії
Ізраїльська асоціація соціальних працівників	1937	Забезпечення професійної підтримки соціальних працівників, розробка етичних	Формує професійну спільноту, забезпечує захист інтересів соціальних

		стандартів	працівників
Академічна асоціація соціальних працівників	1990	Підтримка розвитку академічної освіти в сфері соціальної роботи, розробка навчальних планів	Впливає на підготовку майбутніх соціальних працівників, розширює науково-освітню складову професії
Спілка молодих соціальних працівників Ізраїлю	2011	Захист прав і підтримка молодих фахівців у сфері соціальної роботи, розвиток лідерства, сприяння професійному зростанню молоді, активізм	Посилює участь молоді в професійній спільноті, стимулює оновлення підходів у соціальній роботі, підтримує молодих працівників на старті кар'єри